

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра фінансів

ДИПЛОМНА РОБОТА

ОР – бакалавр

на тему: **«Формування кредитного портфелю банку»**

Виконала: студентка IV курсу, групи ФБС-41

спеціальності:

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Свистун Анастасія Іванівна

Керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів

Мацьків В.В.

Рецензент: к.е.н., доцент кафедри підприємництва,

торгівлі та прикладної економіки

Ємець О.І.

Івано-Франківськ – 2024

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	5
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКУ	5
1.1. Економічна сутність та призначення кредитного портфеля банку.	5
1.2. Методологічні підходи до формування кредитного портфеля банку. .	9
1.3. Особливості методології оцінки якості кредитних портфелів банківських установ.	21
РОЗДІЛ 2	28
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	28
2.1. Загальна характеристика банківської діяльності АТ «Акцент-Банк».	28
2.2. Аналіз кредитного портфелю АТ «Акцент-Банк».....	38
2.3. Оцінка фінансової стійкості АТ «Акцент-Банк».....	47
РОЗДІЛ 3	60
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АТ «АКЦЕНТ-БАНК»	60
3.1. Розробка концепції вдосконалення оцінки кредитного портфеля на матеріалах АТ «Акцент-Банк».....	60
3.2. Рекомендації щодо вдосконалення методів оцінювання якості кредитного портфеля в управлінні кредитною діяльністю банків.	73
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
Додатки	86

ВСТУП

Банківська сфера відіграє ключову роль у економіці кожної держави, постійно розвиваючись та адаптуючись до поточних фінансових умов. В контексті України, кредитна діяльність виокремлюється як найбільш непостійний та високоризиковий сегмент банківської діяльності останніми роками.

В умовах економічної нестабільності, особливо актуалізується питання розвитку внутрішнього ринку банківського кредитування. Це включає збільшення прострочених боргів та неповернених кредитів, що спричиняє погіршення стандартів кредитних портфелів банків. При аналізі кредитних тенденцій стає очевидно, що багато банків скорочують обсяги кредитування з метою підвищення якості кредитного портфеля та зниження ризиків неповернення кредитів, що впливає на загальний обсяг та якість кредитування.

Таким чином, важливим є зосередження зусиль на вирішенні завдання збалансування прибутковості та ризиків у банківському кредитуванні, а також розробці ефективних підходів до оптимізації кредитного портфеля, підвищення його якості. У контексті оцінки якості та оптимізації структури кредитного портфеля, важливий внесок у цю галузь зробили наукові роботи Волкової В.В. [9], Бровко Л.І. [3], Мельник О.О.[32], Петрушко Я.Р. [42].

Це бакалаврське дослідження має на меті теоретично обґрунтувати підвищення ефективності управління кредитним портфелем АТ «Акцент-Банк». Для досягнення цієї мети було визначено такі завдання:

- дослідити економічну сутність та призначення кредитного портфеля банку;
- розглянути методологічні підходи до формування кредитного портфеля банку;
- дослідити особливості методології оцінки якості кредитних портфелів банківських установ;
- провести загальну характеристику банківської діяльності АТ

«Акцент-Банк»;

- проаналізувати кредитний портфель АТ «Акцент-Банк»;
- провести оцінку фінансової стійкості АТ «Акцент-Банк»;
- розробити концепцію вдосконалення оцінки кредитного портфеля

на матеріалах АТ «Акцент-Банк»;

- навести рекомендації щодо вдосконалення методів оцінювання якості кредитного портфеля в управлінні кредитною діяльністю банків.

Об'єкт даного дослідження представляє собою процес створення кредитного портфеля банку та організацію механізму його управління.

Предмет дослідження зосереджується на теоретичних та методичних підходах до формування кредитного портфеля, а також на системі управління кредитним портфелем банку.

У рамках дослідження використовувалися методи порівняльного та структурного аналізу фінансової діяльності банку, методи групування, класифікації, фінансового аналізу та синтезу отриманих результатів.

Інформаційна база дослідження охоплює наукові роботи вітчизняних та іноземних вчених, законодавчі акти України, а також фінансові звіти АТ «Акцент-Банк». Обробка даних, створення графіків та діаграм здійснювалася з використанням математичних та статистичних функцій програми MS Excel.

Структура кваліфікаційної роботи включає вступ, три основні розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Загальна кількість сторінок роботи становить 81, у роботі присутні 15 таблиць, 9 рисунків і 3 додатків. Список літератури містить 59 позицій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКУ

1.1. Економічна сутність та призначення кредитного портфеля банку.

Головна мета діяльності комерційного банку полягає у досягненні прибутку через надання різноманітних фінансових послуг. Найважливішою економічною роллю банку є надання кредитів клієнтам. Ця кредитна функція банків має значний вплив на розвиток економіки в регіонах їхньої діяльності. Банківське кредитування сприяє створенню нових підприємств, зростанню робочих місць, розвитку соціальних та культурних об'єктів, а також забезпечує економічну стабільність.

Регулювання кредитної діяльності банків здійснюється державними органами, які встановлюють певні обмеження та нормативи. Дотримання цих правил є обов'язковим для банків, адже кредитування є ключовим джерелом їх доходів, а ігнорування цих норм може призвести до значних ризиків у розміщенні активів.

Втім, успіх банківської діяльності не залежить виключно від слідування нормативам, встановленим центральним банком. Також важливим є вміння формувати кредитний портфель, який забезпечуватиме високий рівень прибутковості та оптимальну ліквідність.

Якісно сформований кредитний портфель відповідає інтересам акціонерів і забезпечує здатність банку виконувати свої зобов'язання перед вкладниками та кредиторами. Кредити, як правило, складають близько половини всіх активів банку і приносять дві третини всіх доходів, будучи найприбутковішою, але й найбільш ризикованою частиною банківських активів. Теорія портфельного інвестування закликає розглядати кредитний портфель як єдине ціле, а не як набір окремих позик.

Кредитний портфель включає усі кредити, видані банком з метою отримання прибутку, і його розмір визначається за балансовою вартістю всіх кредитів, включаючи прострочені, переоформлені та сумнівні позики [5].

Кредитний портфель банку, який розглядається у контексті балансу, є невід'ємною та істотною складовою активів банку, маючи свій окремий рівень дохідності та призначений рівень ризику. Управління цим портфелем базується на двох ключових параметрах: дохідності та ризику.

Під час формування кредитного портфеля банки віддають перевагу тим кредитам, що приносять максимальний дохід при мінімальних ризиках. Дохідність кредитних операцій залежить від відсоткової ставки, тривалості кредиту та системи нарахування відсотків.

Якість та склад кредитного портфеля банку тісно пов'язані з організацією кредитної діяльності всередині банку. Організаційна структура кредитної функції банку може значно відрізнятись, в залежності від розмірів банку та потреб його клієнтів. У великих банках організаційна структура може включати декілька департаментів, кожен з яких спеціалізується на виконанні певних кредитних функцій, таких як аналіз галузі, розробка кредитної політики, управління кредитними продуктами, обробка кредитної документації та економічний прогноз [6].

Хоча традиційно кредитний портфель розглядається як набір банківських позик, організованих відповідно до кредитної політики банку, деякі дослідники трактують його ширше, як сукупність фінансових зобов'язань та відносин між кредитором і позичальником.

Важливо відзначити, що ефективне управління кредитним портфелем є ключовим для забезпечення успішного функціонування банку. Це допомагає банку впливати на економічний розвиток регіонів, сприяючи створенню нових підприємств, робочих місць та розвитку соціальних та культурних об'єктів.

Кредитні портфелі можуть бути класифіковані на кілька типів:

- портфель ризику, який характеризується високими показниками ризиковості та доходності;

- оптимальний портфель, який максимально відповідає обраній банком кредитній політиці та стратегії розвитку;
- збалансований портфель, що має оптимальне співвідношення між ризиком та прибутковістю (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Види кредитних портфелів банку [18].

Керування кредитним портфелем банку зосереджується на двох основних факторах: ризику та дохідності, що є ключовими показниками його ефективності. Кредитний портфель є важливим джерелом доходу для комерційного банку, але одночасно представляє найвищий ризик. Основна мета управління кредитним портфелем полягає у досягненні максимальної дохідності з мінімізацією ризиків.

Структура кредитного портфеля повинна бути стратегічно спланована, оскільки кредити становлять значну частку (близько 50-60%) від загальної суми банківських активів, а доходи від кредитних операцій складають приблизно дві третини всіх доходів комерційного банку.

Аналізуючи структуру кредитного портфеля, можна оцінити стабільність, фінансові результати та прогнозувати загальний стан діяльності банку. Різні типи банків мають свої унікальні характеристики кредитного портфеля: наприклад, ощадні банки зазвичай надають перевагу кредитам фізичним особам та споживчим кредитам, тоді як іпотечні банки фокусуються на довгостроковому кредитуванні [7].

На обсяг і структуру кредитного портфеля банку впливають такі чинники:

- офіційна кредитна політика комерційних банків;
- розмір капіталу банку;
- досвід та кваліфікація менеджерів;
- державне регулювання діяльності комерційних банків.

Розмір капіталу банку має значення у визначенні обмежень і лімітів для кредитної діяльності, таких як максимальний розмір позик.

Основні цілі формування кредитного портфеля включають:

- забезпечення високого довгострокового доходу;
- мінімізація ризиків, асоційованих з кредитним портфелем;
- забезпечення необхідної ліквідності;
- отримання високого поточного доходу [8].

Процес формування та управління кредитним портфелем включає:

- вибір критеріїв для оцінки якості кредитів;
- розробку методу оцінки якості на основі обраних критеріїв;
- класифікацію кредитів за рівнем ризику;
- визначення рівня ризику для кожної групи кредитів;
- оцінку загального ризику кредитного портфеля та банку в цілому;
- управління резервами для покриття потенційних збитків;
- аналіз фінансових показників кредитного портфеля;
- визначення проблемних та сумнівних кредитів;
- прийняття рішень стосовно цих проблемних кредитів;
- управління методикою відновлення проблемних кредитів.

Ефективне управління кредитним портфелем вимагає від банку

збалансованого підходу до ризику та доходу, щоб забезпечити стабільність та прибутковість [9].

1.2. Методологічні підходи до формування кредитного портфеля банку.

Одне з ключових завдань банківської кредитної діяльності – це забезпечення безперебійного обігу капіталу та підтримка процесу реалізації товарів, що має важливе значення для функціонування ринку. Таким чином, формування, аналіз та оптимізація структури кредитного портфеля стають ключовими завданнями для банків.

Кредитний портфель, за визначеннями провідних фахівців, є сукупністю всіх позик, наданих банком з метою отримання прибутку. Деякі визначають його як набір кредитів, виданих з метою досягнення доходу. Водночас, за поглядом професорів М.Г. Лапуста та П.С. Нікольського, кредитний портфель – це сукупність вимог банку за кредитами, класифікованими за критеріями, пов'язаними з різними аспектами кредитного ризику та методами його мінімізації [28].

За словами О.В. Дзюблюка, кредитний портфель - це структурована на певний момент сукупність наданих кредитів, яка цілеспрямовано формується відповідно до кредитної політики банку. Це підкреслює важливість відповідності структури кредитного портфеля загальній стратегії розвитку банківської установи [12].

Для стабільного довгострокового функціонування банку критично важливою є ефективна система управління кредитним портфелем. Банк формує кредитний портфель, надаючи кредити як фізичним, так і юридичним особам. Цей процес є фундаментальним елементом комерційної діяльності банку, оскільки дозволяє визначити стратегію та тактику його розвитку, можливості кредитування клієнтів та розвиток бізнесу на ринку.

Кредитний портфель розглядається як головне джерело доходу банку, але також як основний джерело ризику. Фінансові результати банку, його стійкість

та репутація значною мірою залежать від якості та структури кредитного портфеля. Надійність банку має важливе значення як для акціонерів, так і для клієнтів, що користуються його послугами. Згідно з класичною портфельною теорією, тип портфеля визначається за характеристиками, цілями, співвідношенням доходу та ризику, а також видами інструментів, що входять до нього.

Якісно сформований кредитний портфель відповідає інтересам акціонерів та дозволяє банку виконувати зобов'язання перед вкладниками і кредиторами. Натомість, непояснений кредитний портфель може привести до численних негативних наслідків, які суттєво впливають на діяльність банківських установ і на функціонування банківської системи в цілому.

У сучасних умовах, оцінка якості кредитного портфеля банку зосереджується на правильній оцінці ризику, який банк приймає при наданні кредитів. Проте, головною метою є не уникнення ризику взагалі, а його ефективне управління та мінімізація [23].

Кредитні операції є одним з найважливіших джерел прибутку для банку, але вони також несуть в собі значні ризики, особливо у світлі зростаючої кількості випадків невиконання кредитів. Тому якість кредитного портфеля банку полягає у формуванні такої структури, що гарантує належний рівень ліквідності та максимальну дохідність при мінімізації кредитного ризику.

Рівень кредитного ризику визначається потенційними фінансовими збитками, які виникають через невиконання або затримку погашення кредиту та відсотків. Цей ризик залежить від різних факторів, що сприяють його виникненню та розвитку.

Організаційно-економічний механізм формування кредитного портфеля можна визначити як систему методів та заходів, які визначають умови та порядок дій комерційного банку в організації та управлінні кредитною діяльністю. Це забезпечує формування сукупності кредитів, яка гарантує оптимальний рівень прибутковості та мінімізацію ризиків.

Таке визначення акцентує увагу на управлінському аспекті позичкових

операцій, підкреслюючи необхідність розгляду усіх наданих банком позичок у їх сукупності для досягнення стратегічних цілей банківської діяльності.

Організаційно-економічний механізм формування кредитного портфеля включає не тільки різноманітність організації кредитних відносин на рівні комерційного банку, але й конкретний функціональний аспект. Це пов'язано з системною діяльністю банківського менеджменту, спрямованою на формування сукупності кредитів, яка створює оптимальні умови для реалізації стратегічних завдань кредитної діяльності банку [10].

Організаційно-економічний механізм може бути умовно поділений на два основних блоки: організаційний, що визначає повноваження та дії підрозділів комерційного банку з проведення кредитних операцій, і економічний, що відображає функціональне наповнення механізму відповідними методами та засобами для формування та управління портфелем банківських позичок [11].

Сутність цього механізму розкривається через особливості діяльності комерційного банку, спрямовані на організацію кредитних відносин (рис. 1.2).

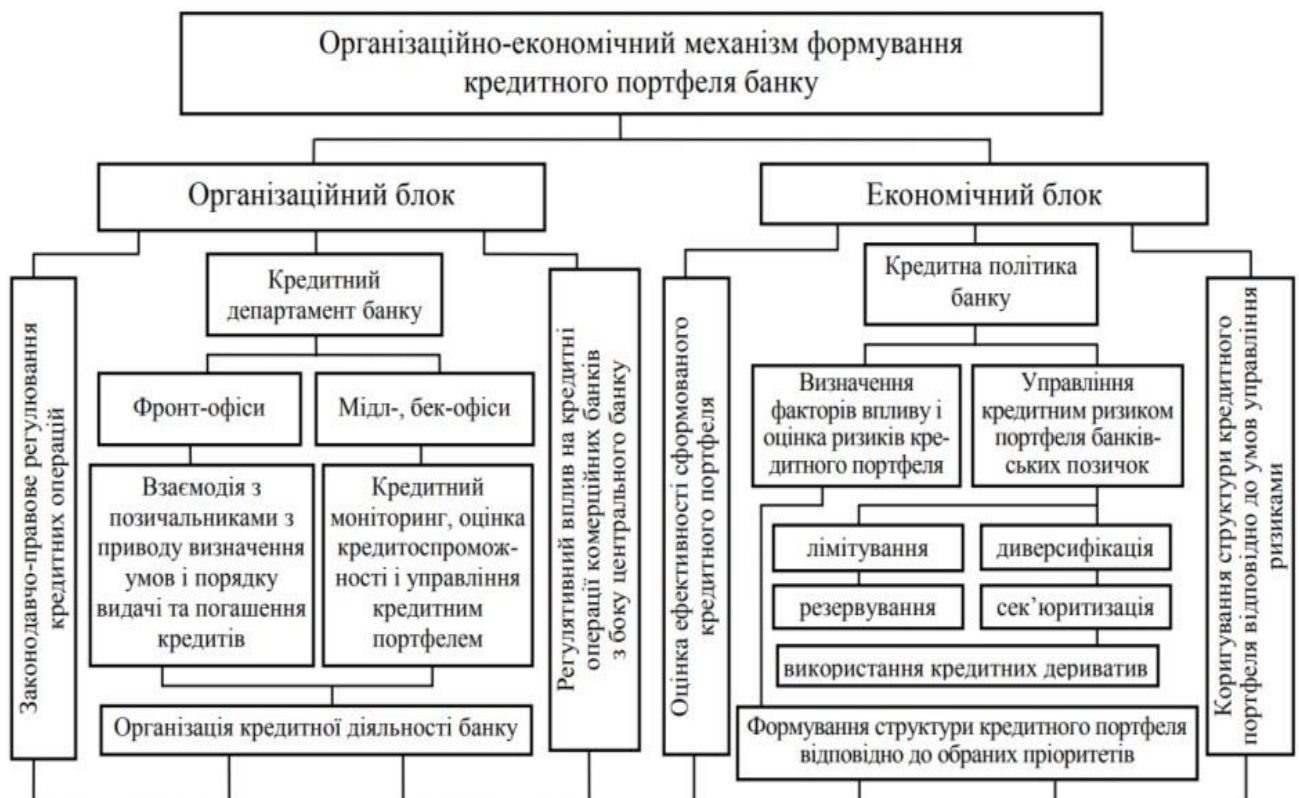

Рис. 1.2. Структура організаційно-економічного механізму формування кредитного портфеля банку[11].

Організаційний блок механізму формування кредитного портфеля в комерційному банку визначає конкретні напрямки дій персоналу стосовно надання кредитів клієнтам. Це стає фундаментом для всієї подальшої роботи з формування та управління кредитним портфелем, що спрямована на досягнення стратегічних цілей банку.

Цей аспект діяльності має організаційний характер, оскільки базується на конкретних повноваженнях і їх розподілі між різними структурними підрозділами банку. Це стосується прийняття рішень і організації роботи, яка пов'язана як з видачею та погашенням окремих позичок, так і з управлінням кредитним портфелем в цілому [12].

Цей процес передбачає розподіл функцій між різними підрозділами банку. Наприклад, кредитний комітет відповідає за прийняття рішення про видачу позички, тоді як фронт-офіси, бек-офіси та мідл-офіси виконують завдання, пов'язані з обслуговуванням клієнтів та внутрішніми аналітичними та контрольними процедурами. Це включає оцінку кредитоспроможності клієнтів, контроль за якістю кредитного портфеля і виконання завдань кредитної політики банку.

Важливою умовою в організаційному блоку є розділення функцій надання кредитів і безпосередньої взаємодії з клієнтами від функцій контролю за наданими кредитами та управління портфелем [13].

Організаційні засади кредитної діяльності банку залежать від його розмірів, мережі та потреб клієнтів, що обслуговуються. Відповідно, банк може мати декілька кредитних департаментів, кожен з яких зосереджується на різних аспектах кредитного процесу - від розробки стратегії до видачі та моніторингу кредитів.

Також важливою складовою є законодавче і нормативне забезпечення кредитної діяльності банку, яке встановлює правові рамки для організації кредитних відносин, а також вплив центрального банку через застосування регуляторних механізмів [14].

Загалом, організаційно-економічний механізм формування кредитного портфеля включає як організаційні, так і економічні елементи, що спрямовані на оптимізацію управління кредитним портфелем для досягнення стратегічних цілей банку.

Економічний блок механізму формування кредитного портфеля комерційного банку включає послідовність дій, які разом утворюють процес управління кредитним портфелем. Це відбувається відповідно до засад кредитної політики банку, що спрямовані на забезпечення належного рівня дохідності та безпеки кредитних вкладень, а також на мінімізацію ризиків [15].

Цей аспект передбачає формування кредитного портфеля відповідно до розробленої кредитної політики, спрямовуючи кредитні вкладення в напрямки, які найбільше відповідають стратегічним цілям банку. Метою діяльності банку при формуванні кредитного портфеля є забезпечення задоволення потреб клієнтів у кредитних послугах та одночасне отримання прибутку, забезпечуючи ліквідність та мінімізацію ризиків за здійснюваними операціями.

Кредитна політика банку базується на загальних та специфічних принципах. Загальні принципи включають наукову обґрунтованість, ефективність, оптимальність та єдність усіх складових. Специфічні принципи охоплюють прибутковість, безпеку та надійність. Кредитна політика зазвичай формулюється у вигляді письмового документа, що включає стандарти та інструкції і служить методичним посібником для її реалізації.

Вище керівництво банку несе відповідальність за реалізацію кредитної політики, формулюючи її загальні принципи та делегуючи функції щодо надання кредитів відповідним підрозділам.

Організація кредитного процесу включає наступні етапи:

1. Привертання потенційних клієнтів.
2. Збір та обробка кредитних заявок.
3. Проведення переговорів з потенційними позичальниками.
4. Аналіз фінансового стану клієнтів.
5. Прийняття рішення про надання кредиту.

6. Складання та оформлення кредитного досьє та документації.
7. Супровід кредитної угоди після видачі кредиту.
8. Контроль за своєчасним поверненням кредиту.

Кредитна політика реалізується через безпосереднє управління кредитним портфелем, відповідно до загальних та специфічних принципів, визначених у політиці банку [15].

У сучасних умовах розвитку суспільства та економіки, портфельна теорія є ключовим підходом до оптимізації активів економічних суб'єктів, у тому числі в банківській сфері. Вона допомагає визначити оптимальне поєднання активів для досягнення найкращого співвідношення доходу та ризику.

У банківській практиці, кредитний портфель визначається як загальна сума заборгованостей за основним боргом та відсотками на певну дату. Він охоплює різноманітні форми кредитних операцій, включаючи прямі кредити, кредитні лінії, овердрафти та інші види банківських гарантій.

Важливим є розуміння, що умови ринкової конкуренції, в яких працюють сучасні комерційні банки, впливають на формування та управління кредитним портфелем. Хоча кредитна діяльність є однією з найбільш прибуткових сфер банківської діяльності, цілі кредитної політики можуть варіюватися від простого отримання максимального прибутку до збільшення частки на певному сегменті ринку чи збереження конкурентних переваг.

Основні та специфічні принципи кредитної політики охоплюють наукову обґрунтованість, ефективність, оптимальність та єдність усіх складових. Важливі також прибутковість, безпека та надійність. Кредитна політика зазвичай фіксується у вигляді письмового документа, який служить методичним посібником для її впровадження.

Відповідальність за реалізацію кредитної політики лежить на вищому керівництві банку, зокрема на президенті банку, віце-президентах та кредитному комітеті, які формулюють загальні принципи політики та контролюють її виконання.

Принципи раціонального кредитування передбачають надійний аналіз

об'єкта та суб'єкта кредитування, прийнятої застави, а також оцінку дохідності кредитної угоди. Диференційований підхід у кредитуванні вимагає індивідуального аналізу кожного позичальника та кредитної угоди, щоб запобігти ризикам неповернення кредитів.

Таким чином, сучасна банківська практика вимагає комплексного підходу до формування та управління кредитним портфелем, що включає як організаційні, так і економічні аспекти, з метою забезпечення прибутковості та зниження ризику.

Принцип зниження ризику кредитного портфеля є одним з основних у формуванні кредитного портфеля комерційного банку. Цей принцип є особливо важливим, оскільки кредитні операції, хоча й є найбільш прибутковими, також несуть у собі високий рівень ризику. Ставки за кредитами, як правило, вищі за ставки за депозитами, і саме ця різниця у ставках формує дохід банку.

Комерційний банк прагне до отримання максимального прибутку, забезпечуючи при цьому прийнятні рівні ризику та ліквідності. Кредитний портфель має такі характеристики, як прибутковість, кредитний ризик та ліквідність. Ці характеристики визначають якість кредитного портфеля, тобто його здатність забезпечувати максимальну прибутковість при прийнятних рівнях кредитного ризику і ліквідності.

Прибутковість кредитного портфеля вимірюється відношенням доходів банку від кредитних операцій до обсягу кредитного портфеля за певний період. Визначення загального рівня прибутковості кредитного портфеля включає не тільки рівень процентних ставок за кредитами, але й своєчасність повернення основної суми боргу та відсотків, а також рівень ризику.

Кредитний ризик, який полягає у небезпеці невиконання позичальником зобов'язань за кредитною угодою, є невід'ємною частиною кредитної діяльності усіх банківських установ. Цей ризик оцінюється як можливість зазнання збитків банком через невиконання або часткове виконання позичальником своїх зобов'язань за кредитним договором. Невиплата платежів може призвести до проблем із грошовими розрахунками банку та негативно вплинути на його

ліквідність.

Кредитний ризик у банківській діяльності є ключовим аспектом управління кредитним портфелем. Кредитний ризик може бути оцінений як за окремими кредитами, так і в цілому за кредитним портфелем. Окремі кредити класифікуються за рівнем ризику на п'ять категорій якості, від стандартних позик (безризикових) до безнадійних позик (з найвищим рівнем ризику).

Для оцінки категорії якості позики використовується професійне судження, засноване на фінансовому стані позичальника та якості обслуговування боргу. Критерії оцінки якості кредитного портфеля включають прибутковість, ступінь кредитного ризику та рівень ліквідності.

Ліквідність кредитного портфеля є важливою, оскільки забезпечує можливість банку повернути кредити в строк або продати їх, що залежить від якості та прибутковості позик. Вища частка кредитів високої якості у портфелі збільшує ліквідність самого банку.

Кредитний портфель можна класифікувати за різними критеріями:

1. Суб'єкти кредитування: корпоративні, споживчі, міжбанківські позики.
2. Об'єкти та призначення кредиту: інвестиційні цілі, обігові кошти, рефінансування.
3. Терміни кредитування: довгострокові, середньострокові, короткострокові.
4. Розмір позики: великі, середні, дрібні.
5. Наявність і характер забезпечення: забезпечені, умовно забезпечені, незабезпечені.
6. Кредитоспроможність позичальника: надійні, проблемні, безнадійні позики.
7. Види валют.
8. Своєчасність погашення.
9. Ціна кредиту.
10. Галузева належність позичальника.

Таким чином, управління кредитним портфелем вимагає комплексного підходу до оцінки ризиків і якості кредитів, а також до розгляду ліквідності портфеля та інших факторів, що впливають на його ефективність.

Під час аналізу галузевої приналежності позичальників у формуванні кредитного портфеля комерційного банку, важливо віддавати перевагу тим секторам економіки, де можна отримати високу рентабельність з прийнятними рівнями ризику. Це дозволяє оптимізувати портфель, збільшуючи прибутковість при збереженні прийнятного рівня ризику.

Структурний аналіз кредитного портфеля є ключовим для виявлення надмірної концентрації кредитних інвестицій у певному сегменті та визначення частки великих кредитів і кредитів, наданих позичальникам з низьким рівнем кредитоспроможності. Такий аналіз допомагає знизити загальний кредитний ризик портфеля.

Дотримання вимог щодо ліквідності кредитного портфеля вимагає встановлення межових обсягів для високоліквідних, ліквідних і низьколіквідних кредитів. Це дозволяє збалансувати портфель, оптимізуючи співвідношення між ризиком і доходністю.

Реалізація визначеної кредитної політики та вибір найефективніших і надійних кредитних інвестицій є головною метою при формуванні оптимального кредитного портфеля. Постійний аналіз портфеля дозволяє виявити найбільш раціональні варіанти розміщення ресурсів, знизити ризики та приймати обґрунтовані рішення щодо надання позик.

Якість кредитного портфеля впливає на стабільність, репутацію, конкурентоспроможність та фінансові результати банку. Кредитний ризик, пов'язаний із можливістю фінансових втрат від невиконання зобов'язань позичальником, є ключовим аспектом банківської діяльності. Якісне управління цим ризиком та розумний вибір кредитних інвестицій є важливими для підтримки стабільності та прибутковості банку.

Визначення цілей формування кредитного портфеля важливе для ефективного управління ним у контексті виконання стратегічних завдань

комерційного банку. Ключовими факторами у цьому процесі є:

1. Зниження загального кредитного ризику. Це досягається через диверсифікацію кредитних інвестицій та ідентифікацію ризикових сегментів ринку.
2. Визначення меж кредитного портфеля. Це включає встановлення частки ресурсів банку, які можуть бути використані для кредитування, а також визначення типів кредитів та їх частки у портфелі, виходячи з параметрів кредитної політики.
3. Вибір клієнтів з припустимим рівнем ризику. Надання кредитів клієнтам, чия діяльність відповідає критеріям ризику, визначеним кредитною політикою банку.
4. Формування портфеля згідно з фінансовим станом клієнтів. Класифікація позик за групами дозволяє встановлювати конкретні заходи для мінімізації та запобігання кредитним ризикам для кожної групи.
5. Прогнозування динаміки кредитного портфеля. На основі аналізу даних і заходів з мінімізації ризику можна передбачити зміни у кредитному портфелі та основні показники його ефективності.

Управління кредитним портфелем включає оцінку ризику кожного кредиту та аналіз загального рівня ризику портфеля. Це має велике значення як для індивідуальних інвесторів, так і для банків.

Управління портфелем охоплює як інвестиційний, так і кредитний портфелі. Інвестиційний портфель може включати різні субпортфелі, як-от облігаційні, акційні, інвестиційних фондів тощо. Управління інвестиційним портфелем передбачає захист вартості інвестицій від ринкових коливань.

Управління кредитним портфелем включає оцінку і коригування кожного портфеля протягом певних періодів, щоб визначити якість активів у портфелі та захистити їх від втрати вартості. Цей процес включає створення та управління різними портфелями або субпортфелями, які класифікуються за різними критеріями, включаючи кредитний ризик, цілі кредитування, галузеву приналежність, тип позичальника або конкретні продукти.

Кредитні портфелі можуть бути розділені на секторальні субпортфелі (наприклад, кредити, надані інфраструктурному сектору чи торгівельному сектору) та роздрібні портфелі (наприклад, автокредити чи особисті кредити). Кожен субпортфель має свою структуру та рівень ризику.

Кредитний ризик, який становить значну частину усіх ризиків банківської діяльності, відноситься до можливості невиконання позичальником або контрагентом договірних зобов'язань. Управління кредитним ризиком включає ідентифікацію, вимірювання, вжиття відповідних заходів, моніторинг та контроль ризику.

Комерційні банки часто отримують значну частку свого доходу від активів, пов'язаних з кредитами, що зробило кредитний ризик одним із ключових аспектів їх діяльності. Управління кредитом включає не тільки надання та списання кредитів, але й оцінку пов'язаних з цим витрат.

Розробка ефективної кредитної політики залежить від правильної оцінки зовнішніх та внутрішніх факторів розвитку банку. Використання моделювання, економіко-статистичних методів та математичного інструментарію допомагає визначити політику, яка найкраще відповідає потребам банку. Управлінські рішення повинні враховувати баланс між потенційними доходами від змін у політиці та вартістю цих змін.

Кредитна політика банку відіграє важливу роль у керуванні кредитною діяльністю, маючи за мету досягнення оптимального балансу між прибутковістю і ризиками, пов'язаними з кредитними операціями. З одного боку, вона дозволяє банку встановити межі прийнятної для нього рівня ризику, виходячи з аналізу кредитоспроможності позичальників і особливостей різних сегментів кредитного ринку. З іншого боку, кредитна політика використовується як інструмент управління кредитною діяльністю, націлений на запобігання ризикам і досягнення стратегічних цілей банку. Вона встановлює умови для задоволення фінансових потреб клієнтів, одночасно забезпечуючи високий рівень прибутку і ліквідності банку, а також мінімізуючи ризики. Стратегія кредитної політики визначає загальні

пріоритети, принципи і цілі банку на ринку кредитування, в той час як тактичний аспект політики зосереджується на використанні специфічних інструментів для досягнення цих цілей. Кредитна політика служить внутрішнім документом банку, який встановлює ключові підходи до кредитування і вимоги до позичальників, враховуючи поточну економічну ситуацію, і визначає стратегічні основи кредитної діяльності, що слугує керівництвом для роботи кредитної служби банку. Топ-менеджмент банку формулює кредитну політику та делегує повноваження співробітникам кредитних підрозділів, при цьому в політиці чітко розмежовано рівні прийняття рішень і повноваження для реалізації конкретних дій та операцій.

Ключові елементи кредитної політики банку зазвичай включають визначення цілей кредитування, які банк прагне досягнути, а також розробку стратегічних і тактичних підходів до кредитування. Також до складових кредитної політики належать встановлення основних принципів організації кредитної діяльності, визначення ключових факторів, що впливають на кредитну політику, а також особливостей кредитної діяльності, встановлених законодавством.

Ці аспекти допомагають банку раціонально використовувати свої ресурси, управляти ризиками та забезпечувати високу якість кредитного портфеля, що є важливим для стабільності та успішності банку на ринку фінансових послуг.

При реалізації кредитної політики банку важливо досягти гармонії між інтересами банку, його вкладників, акціонерів, підприємств та загальнодержавними інтересами. Комерційні банки мають повноваження самостійно регулювати порядок залучення коштів, виконання кредитних операцій та встановлення процентних ставок.

Ефективна реалізація кредитної політики передбачає створення банками відповідного механізму її формування, який включає комплекс заходів, організаційно-економічних методів і інструментів, що сприяють запуску процесу кредитування.

Механізм розробки та реалізації кредитної політики включає систему заходів, організаційно-економічних методів та інструментів впливу, застосовуваних для запровадження процесу кредитування, і регулюється відповідно до принципів гнучкості, оптимальності, ефективності та законності.

1.3. Особливості методології оцінки якості кредитних портфелів банківських установ.

Термін «кредитний портфель банку» можна розглядати як в обмеженому, так і в широкому значенні. В обмеженому контексті кредитний портфель охоплює заборгованість, яка виникає в результаті кредитування фізичних осіб, суб'єктів господарювання, банків та державних органів.

В ширшому розумінні, кредитний портфель включає не тільки кредити, але й інші операції, пов'язані з факторингом, наданням гарантій та поручительств, акредитивами та іншими схожими операціями.

Також поняття кредитного портфеля можна визначити з огляду на його структуру, в якій воно виступає як сукупність коштів, розміщених у вигляді кредитів з конкретним терміном дії, розміром і якістю. Кредитний портфель включає загальну балансову вартість всіх виданих кредитів, у тому числі тих, які прострочені, продовжені чи є сумнівними щодо їх повернення. Це є одним з виражень кредитної політики банку та є ключовим елементом його загальної стратегії розвитку.

Якість кредитного портфелю банку відображає, наскільки структура його кредитних інвестицій відповідає основним принципам кредитування з точки зору забезпечення повернення коштів, строковості та платності кредитів. Ці критерії в цілому характеризують рівень кредитного ризику та дохідності кредитних операцій банку, які є важливими для реалізації стратегічних цілей його кредитної політики [16].

Оцінка якості кредитного портфелю в комерційних банках України регулюється Положенням, затвердженим Постановою Правління НБУ від

27.03.98 № 122. Згідно з цим Положенням, кредитний портфель банків класифікується на кілька груп ризику, включаючи стандартні, кредити під контролем, субстандартні, сумнівні та безнадійні кредити, кожен з яких оцінюється за ступенем ризику.

Після уточнення сутності та різновидів кредитного портфелю банків, варто розглянути проблематику оцінки якості цього портфелю в банківських установах. Важливо, що в сучасному банківському секторі існує ряд викликів, пов'язаних із цим процесом [17].

Процес оцінки якості кредитного портфеля здійснюється за допомогою комплексу показників. Ці показники включають як абсолютні значення, наприклад, загальний обсяг наданих та прострочених кредитів, так і відносні, що відображають частку певних категорій кредитів у загальному обсязі портфелю та інші важливі характеристики.

Коефіцієнт якості кредитного портфеля можна розрахувати, порівнявши загальну суму простроченої заборгованості з загальною сумою основного боргу за кредитами.

Головна мета аналізу кредитного портфеля банку полягає у формуванні такого портфелю, який би забезпечив оптимальне співвідношення між ризиком і прибутковістю, забезпечуючи при цьому необхідний рівень ліквідності кредитів. Іншими словами, метою є створення оптимального портфелю, де б ризик, надійність та прибутковість різних кредитів були ефективно збалансовані. Важливо розуміти, що оптимальний кредитний портфель відрізняється від збалансованого, де високий ризик деяких кредитів може бути компенсований надійністю та прибутковістю інших.

Керування кредитним портфелем відіграє ключову роль у кредитній політиці будь-якого банку. Цей процес включає в себе кілька критично важливих етапів:

- встановлення чітких критеріїв для аналізу та оцінювання якості наданих кредитів.
- розробка структури кредитного портфеля, яка враховує різноманітність кредитних продуктів і позичальників.

- визначення ключових показників, які будуть використовуватися для аналізу і оцінки кредитів.
- розрахунок необхідного рівня резервів для покриття потенційних втрат, що можуть виникнути від неправильного розміщення позик.
- аналіз причин змін у структурі кредитного портфеля та розробка дій для покращення його якості та структури.

Головною метою управління кредитним портфелем є досягнення оптимального балансу ризику та прибутковості, створення ефективних резервів для можливих втрат, що гарантує стабільність банку. Під час управління кредитним портфелем важливо слідувати встановленим нормам управління ризиками та дотримуватися основних пріоритетів та принципів, закладених у кредитній політиці банку.

Кредитна політика повинна бути розроблена з урахуванням загального контексту ринку, зокрема, видів кредитів, які надає банк, характеристик цільових клієнтів і ринків. Важливо також враховувати останні стратегічні рішення, прийняті у банку. У цьому контексті можуть бути визначені основні напрямки галузевого кредитування та кредитування окремих категорій клієнтів [19].

Кожен банк у процесі своєї діяльності розробляє власні кредитні умови, враховуючи особливості своїх потреб і можливостей, щоб задовольнити ринкові потреби. Незважаючи на цю індивідуалізацію, всі банки повинні дотримуватися певних загальних принципів у сфері кредитування і розробці кредитної політики.

Управління кредитним портфелем дозволяє банкам диверсифікувати свій кредитний ризик, знижувати його або підтримувати на прийнятному рівні. Це також сприяє поліпшенню загальних показників діяльності банку. На практиці, банки, які отримують основну частину свого прибутку від кредитної діяльності, використовують свій кредитний портфель як інструмент для ідентифікації та коригування негативних аспектів у розміщенні кредитів. Управління кредитним портфелем дозволяє банку ефективно збільшувати або зменшувати обсяги

кредитування і оптимізувати структуру свого портфеля.

Належна методологія оцінки якості кредитних портфелів дозволяє банкам точно визначати частку проблемних боргів у своєму портфелі, що є важливим для оцінки їхньої економічної безпеки. Вирішення проблем, пов'язаних з сучасною методологією оцінки якості кредитних портфелів, є ключовим для забезпечення стабільності та ефективності функціонування банківського сектору, як зазначено на рис. 1.3.

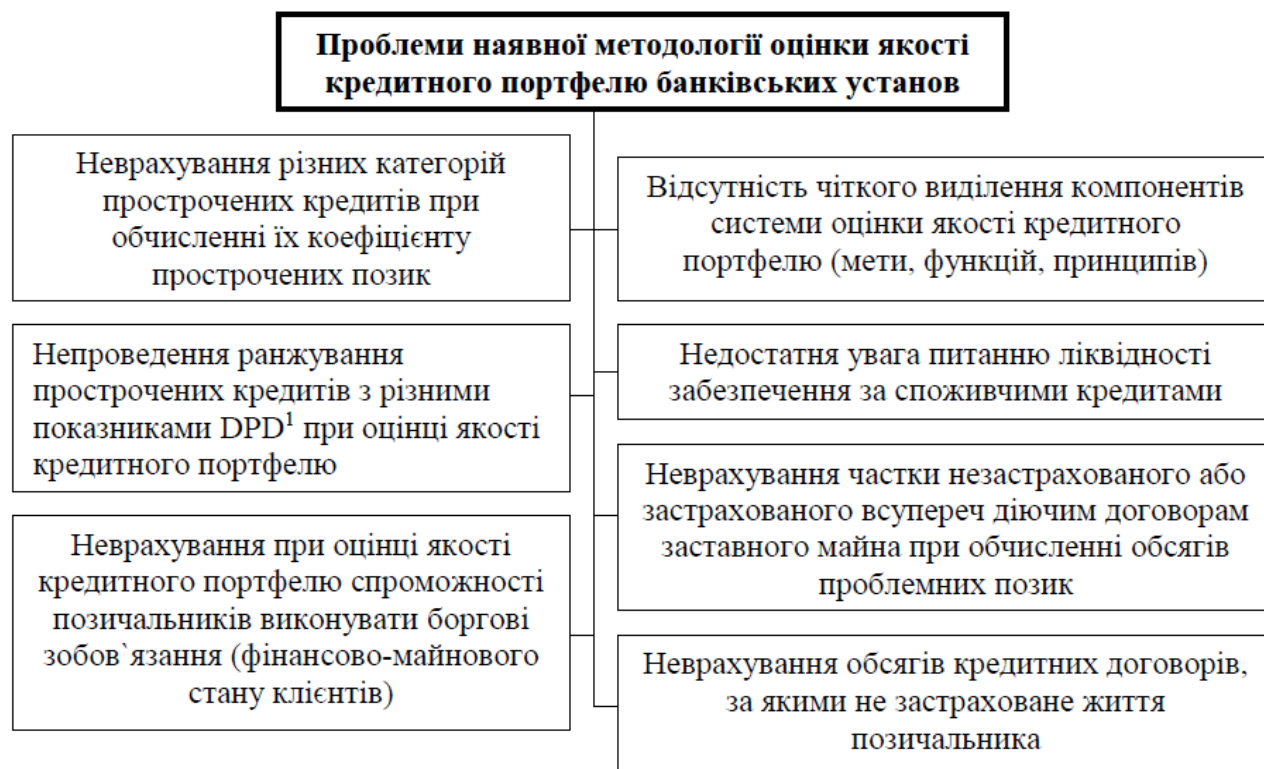

Рис. 1.3. Проблеми наявної методології оцінки якості кредитних портфелів банківських установ [16].

Як випливає з інформації, представленої на рис. 1.3, існує низка нерозв'язаних проблем у сфері оцінки якості кредитного портфелю. Це вказує на потребу внесення змін та уточнень в існуючі підходи [18].

Вивчення методології оцінки якості кредитного портфелю комерційного банку неможливе без розуміння її ключових функцій. Ці функції детально описані та представлені на рис. 1.4.

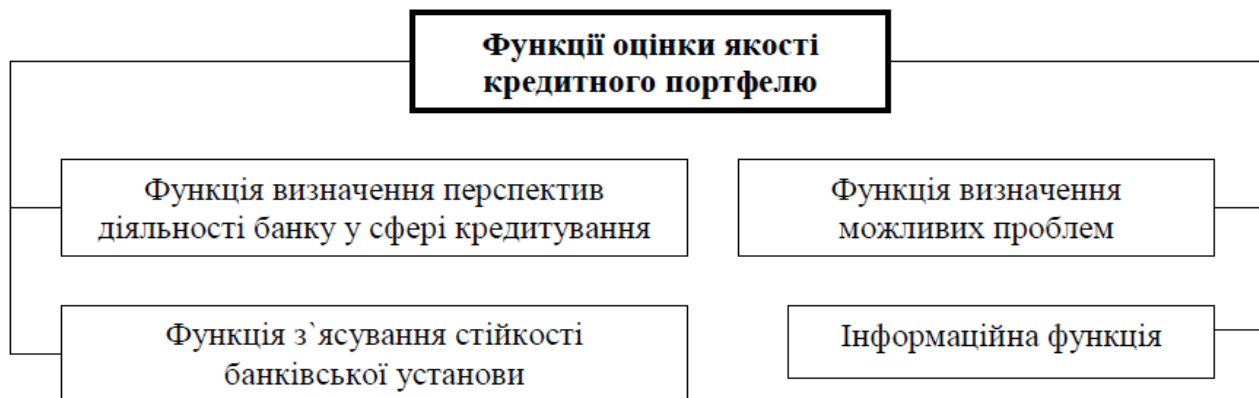

Рис.1.4. Функції оцінки якості кредитного портфелю банківської установи [7].

Давайте розглянемо кожну із зазначених функцій оцінки якості кредитного портфелю банківської установи:

1. Інформаційна функція. Ця функція полягає у наданні інвесторам, кредиторам та керівництву банку актуальної інформації про реальний стан портфелю кредитування. Це важливо для своєчасного аналізу і розробки точних висновків.

2. Виявлення потенційних проблем. Ця функція включає ідентифікацію потенційних ризиків, які можуть виникати в процесі кредитування на рівні держави, окремих банків або їх груп.

3. Визначення стійкості банку. Дана функція зосереджена на оцінці здатності банку протистояти коливанням у економіці, з урахуванням обсягу кредитування і якості виконання кредитних зобов'язань позичальниками.

4. Визначення перспектив. Ця функція включає оцінку можливостей розвитку банку у сфері кредитування, пошук нових способів залучення клієнтів до кредитних операцій та розробку нових банківських продуктів.

Якісна оцінка кредитного портфелю спрямована на мінімізацію ризиків неповернення позик, що може призвести до значних фінансових втрат для банку та його потенційного банкрутства.

Існують два основних методи оцінки якості кредитного портфелю:

- з точки зору кредитного ризику.
- з точки зору захищеності від можливих втрат.

Перший підхід оцінює ризик неповернення кредитів в майбутньому. Для цього використовуються різні моделі оцінки кредитного ризику, такі як скорингові моделі, моделі ймовірності дефолту, кредитні рейтинги тощо. Ці моделі базуються на аналізі історичних даних, фінансових показників клієнтів, секторальних та регіональних факторів, що впливають на кредитну спроможність.

Відповідно до другого підходу оцінюється ступінь захищеності кредитного портфелю від можливих втрат у разі неповернення позик. Для цього проводиться аналіз забезпечення, що забезпечується кредитами (наприклад, нерухомість, товари, фінансові гарантії), рівня капіталізації банку, страхування ризику дефолту, розподілу ризику між кредитором та позичальником (наприклад, за допомогою кредитних угод).

Обидва ці методи сприяють формуванню ефективної стратегії управління кредитним портфелем, дозволяють банку зменшити ймовірність неповернення позик та забезпечити фінансову стійкість та надійність своєї діяльності.

Показники, використовувані для оцінки якості кредитного портфелю з точки зору кредитного ризику, представлені на рис. 1.5.

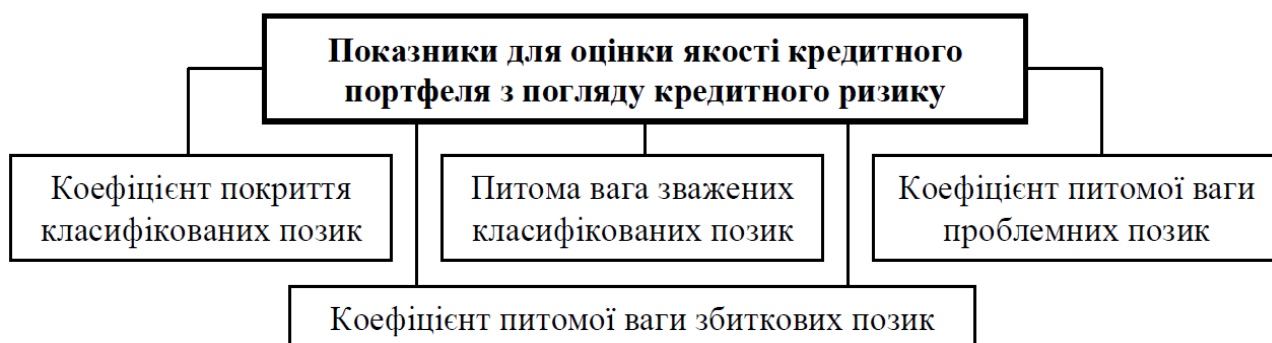

Рис. 1.5. Показники для оцінки якості кредитного портфелю з погляду кредитного ризику [49].

Аналіз зазначених показників у динамічному аспекті дозволяє виявити тенденції їх зміни та з'ясувати причини можливого погіршення. Розрахунок цих коефіцієнтів є ключовим для ідентифікації напрямків, де фінансовий стан може погіршуватися, а також для визначення заходів, які зможуть збільшити

економічну ефективність кредитних операцій. Це допомагає банку вчасно реагувати на зміни у кредитному портфелі, забезпечувати його стабільність та запобігати можливим фінансовим проблемам [19].

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

2.1. Загальна характеристика банківської діяльності АТ «Акцент-Банк».

У 1992 році в Україні було засноване акціонерне товариство під назвою «Акцент-Банк» (АТ «Акцент-Банк» або «А-Банк»). Ця компанія є правонаступником ЗАТ «АкцентБанк», яке, у свою чергу, спадкоємець ЗАТ «Український кредитний банк», що отримав права та обов'язки від «Київського приватного банку «Київприватбанк». Головний офіс «Акцент-Банку» розташований у місті Дніпро. За даними НБУ станом на 1 квітня 2023 року, АТ «Акцент-Банк» займає 47-е місце серед усіх банків України за обсягом активів.

Банк пропонує різноманітні послуги для фізичних та юридичних осіб, включаючи розрахунково-касове обслуговування, кредитування, вклади, грошові перекази, депозитарні послуги, страхування та інші. Також він співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Європейський інвестиційний банк та Європейський банк реконструкції та розвитку.

Діяльність АТ «Акцент-Банк» контролюється Національним банком України (НБУ) та здійснюється на підставі ліцензії на банківські операції (Ліцензія НБУ №16 від 26.10.2011 року). Банк є учасником державної системи гарантування вкладів в Україні та має статус спеціалізованого банку – «ощадного банку». Згідно з інформацією банку на 1 квітня 2023 року, у нього налічується 57 відділень, які охоплюють різні регіони України. Крім того, АТ «Акцент-Банк» пропонує ряд електронних сервісів, що дозволяють клієнтам здійснювати фінансові операції в онлайн-режимі.

Основними акціонерами банку є українські інвестори, такі як «Українська фінансова група», «Континентал-Інвест» та «ВІДА Банк». У 2021 році за рейтингом журналу Forbes Україна АТ «Акцент-Банк» увійшов до десятки

найзручніших вітчизняних банків. Банк також отримав високу оцінку за свої банківські продукти в рамках різних премій, зокрема в номінації «Кращий банківський кредитний продукт для споживачів» за швидку готівку та отримав нагороди від сайтів Мінфін та Finance.ua за кращий мобільний додаток та внесок у фінансовий розвиток країни.

У 2022 році АТ «Акцент Банк» продовжувало активно розвиватися, впроваджувати нові технології та покращувати обслуговування клієнтів. Наприклад, було запроваджено нову інтернет-банкінгову платформу для фізичних осіб під назвою «iFOB», яка дозволяє проводити різні фінансові операції безпосередньо через домашній комп'ютер або смартфон. Також банк активно взаємодіє з клієнтами через соціальні мережі, де публікує корисну інформацію та відповідає на запитання [37].

На сьогоднішній день АТ «Акцент Банк» продовжує динамічний розвиток та підвищення якості послуг, впроваджує нові технології та розширює свою мережу відділень, що забезпечує зручний доступ до банківських послуг для клієнтів у різних регіонах України.

Акцент Банк продовжує динамічний розвиток, навіть у складних умовах воєнного часу. Зберігши свою стабільність, банк вдосконалює якість обслуговування, пропонуючи нові канали дистанційного банкінгу та розширюючи спектр продуктів. Наприклад, нещодавно банк запустив новий мобільний додаток, який дозволяє клієнтам здійснювати більшість банківських операцій онлайн, не відвідуючи відділення.

А-Банк впроваджує новітні технології, такі як штучний інтелект, блокчейн та машинне навчання. Це дозволяє банку автоматизувати рутинні процеси, покращити якість обслуговування клієнтів та пропонувати нові, інноваційні продукти [37].

Для отримання загального уявлення про фінансове становище банківської установи розглянемо основні фінансові показники АТ «Акцент-Банку». Почнемо з аналізу діяльності банку за період з 2019 по 2022 рік, використовуючи дані про стан активів та пасивів, які подані у таблиці 2.1.

Склад і структура активів «Акцент-Банку».

Показник	Роки, млн. грн				Структура %				Зміна в структурі	
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	2022/ 2021	2022/ 2019
АКТИВИ										
Грошові кошти та їх еквіваленти	858,2	1337,3	3979,7	10387,8	13,3	14,5	27,7	58,40	2,11	4,38
Кредити та аванси банкам	117,5	-	-	-	1,8	-	-	-	-	-
Кредити та аванси клієнтам	4868,1	6934,6	8983,2	5516,4	75,7	75,2	62,5	31,01	0,50	0,41
Інвестиційні цінні папери	38,9	55,4	54,0	175,7	0,6	0,6	0,4	0,99	2,63	1,63
Інвестиційна нерухомість	-	9,8	10,5	11,9	-	0,1	0,1	0,07	0,92	-
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	0,1	-	-	0,1	0,0	-	-	0,00	-	0,19
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	54,3	92,4	67,3	74,2	0,8	1,0	0,5	0,42	0,89	0,49
Основні засоби	119,6	226,0	254,1	260,9	1,9	2,4	1,8	1,47	0,83	0,79
Інші фінансові активи	243,7	434,1	867,0	1251,6	3,8	4,7	6,0		0,00	0,00
Інші нефінансові активи	69,2	40,2	48,3	26,6	1,1	0,4	0,3	0,15	0,44	0,14
Активи в формі права користування (оренда)	62,8	95,4	110,4	78,2	1,0	1,0	0,8		0,00	
Необоротні активи, утримані для продажу	0,6	0,7	3,3	3,3	0,0	0,0	0,0	0,02	0,81	2,09
ВСЬОГО АКТИВІВ	6432,9	9225,9	14377,9	17786,7	100	100	100	100,0	1,00	1,00

Дані з таблиці 2.1 показують, що протягом 2019-2022 років сума активів АТ «Акцент-Банку» зростає, що свідчить про позитивну тенденцію. Наприклад,

у 2019 році цей показник склав 6432,9 млн. грн, а вже в 2022 році досяг 17786,7 млн. грн, що є збільшенням на 11353,8 млн. грн. Це зростання можна пояснити успішною діяльністю банку, збільшенням кредитного портфеля, збільшенням власних коштів, припливом додаткових вкладень та успішними інвестиційними операціями.

Звертаючи увагу на окремі складові активів, слід зазначити:

1. Грошові кошти та їх еквіваленти зросли на 9529,8 млн. грн за період 2019-2022 років.

2. Сума кредитів та авансів клієнтів також збільшилась на 4115,1 млн. грн за вказаний період.

3. Інвестиційні цінні папери зросли на 136,8 млн. грн.

4. Нематеріальні активи, за винятком гудвілу, також показують позитивну динаміку і зросли на 19,9 млн. грн.

5. Інші фінансові активи зросли на 1007,9 млн. грн.

6. Однак, інші активи зменшилися на 42,6 млн. грн за вказаний період.

Ці дані також підтверджують збільшення інших фінансових активів, які зросли з 243,7 млн. грн у 2019 році до 1251,6 млн. грн у 2022 році.

Структурний аналіз даних АТ «Акцент-Банку» за 2022 рік показує, що найбільшу частку у структурі активів займають грошові кошти та їх еквіваленти, а саме 58,49% або 10387,8 млн. грн. Це свідчить про високу ліквідність банку та його здатність задовольняти потреби клієнтів у коштах. Наявність значних обсягів готівки та еквівалентів є позитивним аспектом і свідчить про високий рівень безпеки, оскільки ці активи майже не піддаються ризикам ринкових коливань.

У попередні роки, а саме за 2019-2021 роки, найбільшу частку у структурі активів займали кредити та аванси клієнтів, що вказує на активність банку у видачі кредитів та залученні коштів. Попри економічні коливання, банк підтримав свою ділову активність, збільшивши кредитний портфель. Це свідчить про добре адаптування банку на фінансовому ринку та його гнучкість у реагуванні на зміни у сфері фінансів.

Невелика частина структури пасивів, яку займають необоротні активи утримані для продажу, інвестиційна нерухомість, нематеріальні активи за винятком гудвілу, активи в формі права користування (оренда), може бути пояснена обмеженою кількістю цих активів у банку, їх низькою вартістю порівняно з іншими або відсутністю активної стратегії щодо їх розширення.

Аналізуючи обсяг активів банку АТ «Акцент-Банк» за період з 2019 по 2022 рік, можна зробити висновок, що обсяг активів у 2022 році зріс, що свідчить про активний розвиток банку. Це може бути важливим показником для оцінки фінансового стану та потенційного росту установи.

Далі, для більш повного уявлення про фінансове становище банку, варто проаналізувати обсяг та структуру пасивів, а також обсяг доходів та витрат. Це допоможе отримати більш детальну характеристику діяльності банку та зрозуміти його фінансовий потенціал та можливі ризики.

Структура пасивів АТ «Акцент-Банк» представлена в додатку В. За період аналізу відзначається зростання загального обсягу пасивів банку на значну суму. Це може мати як позитивні, так і негативні наслідки для банку.

З одного боку, зростання обсягу пасивів може свідчити про збільшення довіри клієнтів до банку, його привабливості на ринку та успішність його фінансових стратегій. З іншого боку, збільшення зобов'язань може стати фактором, що погіршує ліквідність банку та його фінансову стійкість, особливо в умовах економічних коливань та невпевненості на ринку.

Однак, для повноцінної оцінки цих наслідків важливо також проаналізувати структуру зростання пасивів, зокрема, які складові зростали найбільш і як це впливає на рівень ліквідності та фінансову стабільність банку.

Динаміка зобов'язань банку вказує на те, що найбільшу частку у складі зобов'язань банку становлять кошти клієнтів, і цей показник зростає протягом усього аналізованого періоду. Наприклад, у 2019 році кошти клієнтів банку склали 5167,80 млн. грн, а на кінець 2022 року ця сума збільшилась до 14572,42 млн. грн. Ця тенденція свідчить про активність банку у здійсненні депозитних операцій та залученні коштів від фізичних та юридичних осіб.

Щодо показника «кошти банків», можна відзначити його зростання протягом усього періоду аналізу. Наприклад, у 2019 році цей показник становив 11,14 млн. грн, а вже в 2022 році зріс до 179,04 млн. грн. Зростання цього показника в структурі пасивів може свідчити про позитивну фінансову динаміку банку.

Щодо поповнення власного капіталу банку за рахунок відстрочених податкових зобов'язань, слід зазначити, що це може мати як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, це зменшує ризики банку і може збільшити довіру клієнтів, а також забезпечити більшу фінансову стійкість в умовах кризових ситуацій. З іншого боку, такий спосіб поповнення власного капіталу може стати проблематичним у майбутньому, особливо якщо банк не зможе вчасно повернути податкові зобов'язання. Це може призвести до штрафів та інших санкцій від податкових органів та знизити привабливість банку для інвесторів у контексті його фінансової стійкості.

Структура зобов'язань банку відображає динаміку у складі пасивів протягом 2019-2022 років. Найбільшу частку у цій структурі становлять кошти клієнтів: 93,76% у 2019 році, 94,76% у 2020 році, 94,62% у 2021 році та 94,82% у 2022 році. Це свідчить про те, що більшість ресурсів, залучених банком, надходить від його клієнтів, включаючи вклади фізичних та юридичних осіб, депозити, рахунки та інші зобов'язання перед ними.

Щодо власного капіталу АТ «Акцент-Банку», відзначається, що загальний обсяг цього показника збільшився на 1496,79 млн. грн протягом розглянутого періоду і становив 2417,81 млн. грн у 2022 році. Варто відзначити, що статутний капітал банку також збільшився і мав тенденцію до зростання: з 502,24 млн. грн у 2019 році до 1054,70 млн. грн у 2021 році та 2022 році. Однак, питома вага статутного капіталу у структурі власних коштів банку показує тенденцію до скорочення, зменшуючись на 10,91% у порівнянні з 2019 роком.

Зменшення питомої ваги статутного капіталу може вплинути на фінансову стійкість банку, оскільки це може зменшити його спроможність відповідати за зобов'язаннями та ефективно покривати ризики. Тому важливо

приділяти належну увагу формуванню статутного капіталу, оскільки він є гарантом стійкості банківської установи та основною складовою власних ресурсів банку.

Аналізуючи нерозподілений прибуток банку, слід зазначити, що це частина чистого прибутку, яка залишається у банку для подальшого реінвестування в його діяльність. За аналізований період найбільше значення цього показника було досягнуте у 2021 році і складало 804,16 млн. грн. Однак, на кінець 2022 року цей показник зменшився до 503,28 млн. грн. В структурі пасивів цей показник також зазнав змін, зменшившись з 31,72% у 2019 році до 20,82% у 2022 році. Така тенденція є негативним явищем для банку, оскільки зменшення нерозподіленого прибутку свідчить про те, що банк отримує менше позитивного фінансового результату.

Успішна діяльність банку полягає у забезпеченні достатнього рівня доходів, які перевищують витрати та забезпечують прибутковість діяльності. Для цього необхідно проводити аналіз доходів і витрат, що допомагає виявити потенційні області оптимізації та покращення ефективності діяльності банку. Такий аналіз дозволяє розробляти стратегії збільшення прибутковості, зниження витрат та підвищення загальної рентабельності банку. Для більш детального аналізу доходів АТ «Акцент-Банку» можна використовувати дані з таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка та структура доходів АТ «Акцент-Банк» за 2019-2022 рр., млн. грн.

Стаття доходів	Рік								Темп зміни в динаміці 2022/2019
	2019		2020		2021		2022		
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	
Доходи	2436,8	100	3193,028	100	3935,47	100	4609,83	100	89,18
Процентний дохід	2043,1	83,8	2619,5	82,0	3103,6	78,9	3359,3	72,9	64,42
Комісійні доходи	393,7	16,2	511,5	16,0	779,2	19,8	1183,0	25,7	200,49
Інші доходи	-	-	62,0	1,9	52,7	1,3	67,5	1,5	-

Аналізуючи дані таблиці 2.2, можна відзначити зростання процентних доходів банку протягом усього періоду. Наприклад, вони збільшилися з 2436,8 млн. грн у 2019 році до 4609,83 млн. грн у 2022 році, що становить зростання на 89,1%. Збільшення процентних доходів свідчить про те, що банк отримує більше коштів у вигляді відсотків за позичками, кредитами та іншими фінансовими послугами, які надає своїм клієнтам.

Це може бути зумовлене зростанням кількості клієнтів банку, підвищенням процентних ставок за позичками та іншими продуктами банку, або збільшенням обсягу позичок та інших фінансових послуг, які надаються клієнтам. Зростання процентних доходів може позитивно позначитися на фінансових результатах банку, оскільки це сприяє збільшенню прибутку та робить його діяльність більш стабільною.

Зростання комісійних доходів, що спостерігається протягом аналізованого періоду на 789,2 млн. грн або на 200,5% у 2022 році порівняно з 2019 роком, свідчить про збільшення отриманих банком коштів від комісій та платежів, пов'язаних з наданням різноманітних послуг клієнтам. Ці послуги можуть включати проведення грошових переказів, видачу кредитних карток, обслуговування банківських рахунків, фінансову консультацію та інші операції. Збільшення комісійних доходів може бути результатом зростання клієнтської

бази банку, підвищення цін на фінансові послуги або збільшення обсягу операцій у цих сферах.

Додатково, інші доходи банку також зросли з 62,0 млн. грн у 2019 році до 67,5 млн. грн у 2022 році. Тепер перейдемо до аналізу динаміки та структури витрат АТ «Акцент Банк», які наведено в таблиці 2.3.

За результатами проведеного аналізу, відзначається зростання обсягу витрат з 1434,5 млн. грн у 2019 році до 2483,1 млн. грн у 2022 році. Щодо процентних витрат, які становлять найбільшу частку у складі витрат, також спостерігається тенденція до збільшення з 583,3 млн. грн у 2019 році до 788,3 млн. грн у 2022 році, що складає на 205,0 млн. грн більше (зростання на 35,2%).

Таблиця 2.3

Склад і структура витрат АТ «Акцент-Банк» за 2019-2022 рр.

Стаття витрат	Рік								Темп зміни в динаміці 2022/2019
	2019		2020		2021		2022		
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	
Витрати	1434,5	100,0	1827,1	100,0	1953,9	100,0	2483,1	100,0	73,1
Процентні витрати	583,3	40,7	810,7	44,4	726,8	37,2	788,3	31,7	35,2
Комісійні витрати	132,4	9,2	186,0	10,2	302,3	15,5	721,4	29,1	444,7
Інші витрати	57,0	4,0	61,8	3,4	0,4	0,0	88,2	3,6	54,8
Витрати на виплати працівникам	584,4	40,7	651,9	35,7	779,3	39,9	753,4	30,3	28,9
Витрати зносу та амортизації	77,5	5,4	116,7	6,4	145,1	7,4	131,8	5,3	70,1

Зростання процентних витрат свідчить про збільшення суми, сплаченої як відсотки за позичками або залученими коштами, протягом аналізованого періоду. Це може бути зумовлене збільшенням обсягу позик, зростанням відсоткових ставок або підвищенням обсягу депозитів під високі відсотки. Комісійні витрати також зросли за цей період на 589,0 млн. грн, що становить зміну в структурі на 444,7%. Зростання комісійних витрат свідчить про збільшення витрат, пов'язаних з наданням різних фінансових послуг та операцій.

Відповідно до даних фінансової звітності розглянемо динаміку зміни доходів та витрат АТ «Акцент-Банк» за період 2019-2022 рр. У таблиці 2.4 згідно з даними фінансової звітності (додатки А,Б), відображено коливання прибутку за період 2019-2022 рр.

Таблиця 2.4

Доходи і витрати «Акцент-Банк» за 2019-2022 рр.

Показник	Рік				Відхилення 2022/2019
	2019	2020	2021	2022	
Дохід від звичайної діяльності	*	*	4017,63	4724,72	*
Процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	2043,1	2619,588	3103,578	3359,358	1316,258
Процентні доходи	4,674	12,64	3185,635	3474,153	3469,479
Процентні витрати	-583,259	-810,743	-726,808	-788,285	1371,544
Чистий процентний дохід	1464,515	1821,455	2458,827	114,795	-1349,72
Комісійні доходи	393,773	511,589	779,213	1183,037	789,264
Інші доходи	*	62,028	52,783	67,533	*
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фін.інструментами за справедливою вартістю через прибутку або збиток	-0,849	15,324	-9,931	-103,313	-102,464
Чистий прибуток/(збиток) від операцій з іноземною валютою	44,624	39,022	58,457	1133,402	1088,778
Чистий збиток від переоцінки іноземної валюти	-2,11	-18,078	-1,093	104,726	106,836
Чистий збиток від зменшення корисності фінансових активів	-602,524	-722,834	625,214	2547,614	3150,138
Інші витрати	-	-6,883	-0,446	88,189	*
Інші прибутки	56,972	61,776	-0,283	-7,127	-64,099
Витрати на виплати працівникам	-584,357	-651,929	-779,253	-753,41	-169,053
Витрати зносу та амортизації	-77,497	-116,666	-145,056	-131,804	-54,307
Інші адміністративні та операційні витрати	-245,411	-379,978	-502,349	-562,557	-317,146
Прибуток до оподаткування	312,211	368,059	978,168	259,154	-53,057
Витрати з податку на прибуток	-57,41	-68,321	-178,154	-56,517	0,893
Прибуток за рік	254,801	299,738	800,014	202,637	-52,164
Інший сукупний дохід	8,399	13,573	12,895	12,895	4,496
Переоцінка будівель	1,596	0,263	0,124	3,711	2,115
Чистий інший сукупний дохід рік за вирахуванням податку на прибуток	9,995	13,836	-1,04	17,253	7,258
Усього сукупного доходу за рік	264,796	313,574	798,974	219,89	-44,906

Найвищий прибуток був у 2021 році (800,014 млн. грн), а найнижчий у 2022 році (202,637 млн. грн). Ця тенденція є негативною, оскільки вона свідчить про зменшення рівня прибутковості та ефективності діяльності банківської установи.

2.2. Аналіз кредитного портфелю АТ «Акцент-Банк».

Аналіз кредитного портфелю АТ «Акцент-Банк» є важливим етапом у діяльності фінансової установи, оскільки від нього залежить ефективність управління ризиками та доходність банку. Розпочнемо аналіз з огляду на структуру кредитного портфеля, де важливо розглянути основні сегменти, їхню кількість та вартість, а також розподіл кредитів за галузями економіки та типами клієнтів.

Такий аналіз є важливим для аналізу фінансового стану банку, оскільки дозволяє оцінити кредитний ризик, виявити проблемні активи, такі як прострочені кредити або непогашені позики. Завдяки цьому банк може своєчасно виявити проблемні групи активів та прийняти необхідні заходи для їх врегулювання, зменшення ризику втрат та збереження фінансової стійкості. (табл.2.5).

Таблиця 2.5

Кредитний портфель АТ «Акцент-Банк» за 2019-2022 рр.

Показник	2019 рік		2020 рік		2021 рік		2022 рік	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Кредити фізичним особам	4594,07	94,37	6308,46	91,02	8289,56	92,28	4965,58	90,01
Кредитні картки	2706,61	55,60	3507,67	50,61	4509,90	50,20	3104,16	56,27
Споживчі кредити фізичним особам	1506,29	30,94	2126,55	30,68	2645,30	29,45	1063,76	19,28
Автокредитування фізичних осіб	291,68	5,99	296,22	4,27	203,24	2,26	129,45	2,35
Фінансовий лізинг фізичним особам	-	-	194,42	2,81	433,45	4,83	266,94	4,84
Іпотечне кредитування фізичних осіб	22,68	0,47	14,55	0,21	-	-	5,52	0,10
Інші кредити фізичним особам	63,81	1,31	169,02	2,44	10,67	0,12	395,75	7,17
Кредити юридичним особам	274,04	5,63	622,65	8,98	487,01	5,42	550,83	9,99
Усього кредитів	4868,11	100	6931,10	100	8983,16	100	5516,41	100

Згідно з таблицею, кредитний портфель «А-Банку» включає різноманітні

кредити, які надаються як фізичним, так і юридичним особам. Загальний обсяг кредитного портфеля може змінюватись у залежності від ринкових умов та кредитної політики банку.

У період до 2022 року відбулося покращення кредитної діяльності, проте у 2022 році обсяг кредитів зменшився порівняно з попереднім роком. Потенційною причиною можуть бути воєнні події у країні, що спричинили зменшення попиту на кредити серед позичальників через скорочення споживчих запитів, обмеження підприємницької активності або зниження доходів населення загалом. Це призвело до зменшення кількості погашень кредитів. У разі, якщо позичальники не в змозі відшкодувати свої зобов'язання, банк змушений зменшити обсяг кредитного портфеля для зниження кредитного ризику та збереження фінансової стійкості.

За аналізований період, кредити фізичним особам утримують найбільшу частку в кредитному портфелі банку, що становить 94,75 % у 2019 році, 91,02 % у 2020 році, 92,28 % у 2021 році та 90,01 % у 2022 році. Це свідчить про активний розвиток роздрібного бізнесу та спрямування на кредитування населення. Кредитування фізичних осіб вважається менш ризикованим і більш стабільним порівняно з кредитуванням підприємств. Фізичні особи зазвичай мають стабільні доходи та можуть бути більш надійними клієнтами, що робить їх кредити більш ліквідними. Кредитні картки є особливо популярними серед фізичних осіб, оскільки дозволяють швидко отримати фінансові ресурси на певний строк за певним відсотковим показником.

Розглядаючи показник кредитних карток, слід зазначити, що це форма кредиту, яку клієнти можуть використовувати для розрахунків за товари та послуги у різних магазинах та онлайн-магазинах, а також для зняття готівки з банкоматів. Цей показник демонструє зростання з 2706,61 млн. грн (55,6 %) у 2019 році до 3104,16 млн. грн (56,27 %) у 2022 році. Це свідчить про збільшення кількості кредитних карток у портфелі банку, що може бути результатом зростання попиту на кредитну лінію, зручності використання карток для платежів та покупок, а також стратегії банку з метою приваблення

нових клієнтів та збільшення комфорту їхніх фінансових операцій.

Показник автокредитування визначає кредити, які клієнти отримують для придбання автомобіля. У цьому випадку спостерігається зменшення обсягів автокредитування в 2022 році з 291,68 млн. грн (5,99 %) у 2019 році до 129,45 млн. грн (2,25 %) у 2022 році. Падіння в автокредитуванні може бути зумовлене економічною ситуацією в країні: при слабкому економічному розвитку люди стають обережнішими щодо придбання автомобілів і уникають брати кредити на цю мету.

Щодо іпотечного кредитування, воно займає найменшу частку серед кредитів для фізичних осіб, особливо у 2022 році. Скорочення обсягів іпотечного кредитування у «Акцент-банку» в 2022 році пов'язане з загальною економічною ситуацією в країні. У періоди економічного спаду, інтерес до придбання житла може зменшуватись, або люди можуть не мати можливості взяти на себе зобов'язання з великими щомісячними виплатами.

Далі проведемо аналіз кредитів за їхньою якістю, що є важливим інструментом оцінки фінансового стану банку. Кредитна якість відображає ступінь ризику невиконання кредитів, що може впливати на фінансову стійкість банку. Динаміка кредитів за кредитною якістю за період 2019-2022 років подана у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка кредитів АТ «Акцент-Банк» за кредитною якістю за 2019-2022 рр.

Знецінені кредити	2019		2020		2021		2022	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Не прострочені	4484,35	71,18	6126,72	79,57	7878,94	84,48	4308,08	51,20
Прострочені менше ніж 30 днів	84,05	1,33	89,85	1,17	98,91	1,06	64,27	0,76
Прострочені від 30 до 89 днів	155,96	2,48	144,64	1,88	205,98	2,21	260,81	3,10
Прострочені від 90 до 179 днів	158,74	2,52	154,60	2,01	222,44	2,39	1425,14	16,94
Прострочені від 180 до 360 днів	371,15	5,89	436,59	5,67	433,32	4,65	1380,22	16,40
Прострочені більше ніж 360 днів	1045,81	16,60	747,56	9,71	486,82	5,22	946,16	11,24
Всього	6300,06	100,00	7699,95	100,00	9326,40	100,00	8414,69	100,00

За наведеними даними можна зазначити, що більшість кредитів у АТ «А-Банку» виплачується вчасно. Коли непрострочені кредити займають значну частку в кредитному портфелі цього банку, це свідчить про його досвід у видачі кредитів та високу якість управління кредитним портфелем. Така ситуація свідчить про успішну практику банку у наданні кредитів та забезпеченні їх своєчасного повернення.

Непрострочені кредити можна розцінювати як якісні та надійні активи банку, оскільки вони забезпечують стабільний прибуток та не потребують додаткових витрат на відшкодування збитків, пов'язаних з неповерненням кредитів. Однак аналізуючи динаміку цих показників протягом останніх чотирьох років, можна відзначити, що у 2022 році суттєво зросла сума прострочених кредитів у порівнянні з попередніми роками.

Дані з таблиці 2.6 показують, що у 2022 році відсоток прострочених кредитів розподілявся наступним чином: менше ніж 30 днів – 0,76%; від 30 до 89 днів – 3,10%; від 90 до 179 днів – 16,94%; від 180 до 360 днів – 16,40%; та прострочені більше ніж 360 днів – 11,24%. Збільшення кількості прострочених кредитів може призвести до збитків для банку, оскільки ці кредити потребують додаткових витрат на їх стягнення та можуть негативно впливати на фінансову стійкість банку. Крім того, це може суттєво вплинути на репутацію банку та

його здатність привертати нових клієнтів.

Важливими аспектами кредитного портфеля банку є дохідність та ризик, які разом визначають ефективність кредитної стратегії та загальну успішність кредитної діяльності установи. Основна мета управління кредитним портфелем банку полягає в досягненні максимальної прибутковості при прийнятному рівні ризику. Банки активно використовують аналітичні інструменти та моделі для прогнозування ризиків і управління кредитним портфелем. Це включає в себе оцінку кредитоспроможності клієнтів, аналіз їхньої платіжної дисципліни, а також моніторинг економічних та фінансових трендів, що можуть вплинути на виплатоспроможність боржників. Такий підхід допомагає банкам ефективно управляти ризиками та забезпечувати стабільну роботу свого кредитного портфеля навіть у змінливих умовах ринку.

Для проведення оцінки ризику кредитного портфеля АТ «Акцент-Банк» ми будемо використовувати різні показники рівня кредитного ризику (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Основні показники рівня кредитного ризику АТ «Акцент-Банк» за 2019-2022 рр., %

Показник	Рік				Формула, нормативне значення
	2019	2020	2021	2022	
Коефіцієнт кредитної активності	97,93	83,46	64,87	47,31	$K1=КП/А*100\%$ Значення:65-75 %
Коефіцієнт достатності резервів	27,84	21,12	16,39	44,16	$K2=Р/КП*100\%$ Значення:0,9-5 %
Коефіцієнт якості кредитів	25,01	17,39	12,25	44,94	$K3=БК/КП*100\%$ Значення: не більше 5 %
Коефіцієнт прострочених кредитів	28,82	20,43	15,52	48,68	$K4=ПК/КП*100\%$ Значення: не більше 10 %
Максимальний розмір ризику на одного позичальника	15,78	15,00	14,20	15,07	$K5=Норматив\ N7$ Значення: не більше 25 %
Рівень концентрації великих кредитних ризиків	15,78	27,55	24,38	44,17	$K6=Норматив\ N8$ Значення: не більше 8-кратного розміру РК
Рівень концентрації кредитних ризиків на одного інсайдера	0,06	0,10	0,27	0,56	$K7=Норматив\ N9$ Значення: не більше 5 %
Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій	23,25	23,65	26,36	31,92	$K9=ПД-ПВ/КП*100\%$ Значення: не менше 1,4 %. Верхнє граничне значення 7,4.
Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку	0,15	0,16	0,24	0,29	$K10=ВК/КП$ Значення: не менше 50 %.

де: КП – кредитний портфель банку; А – загальні активи Р – резерв, створений на відшкодування збитків за кредитними операціями БК – безнадійні кредити ПК – кредити, прострочені понад 30 календарних днів ПД – процентні доходи банку; ПВ – процентні витрати банку ВК – власний капітал банку

Дані з таблиці 2.7 показують, що коефіцієнт кредитної активності мав тенденцію до зменшення протягом розглянутих років, з 97,93% в 2019 році до 47,31% в 2022 році. Це свідчить про те, що банк використовував лише частину своїх активів для надання кредитів у 2022 році. Якщо ця тенденція буде продовжуватися, це може вказувати на менш активну кредитну діяльність банку.

Коефіцієнт достатності резервів, навпаки, мав тенденцію до зростання з 27,84% в 2019 році до 44,16% в 2022 році. Це означає, що банк має достатній рівень резервів, що вистачає для покриття ризику в кредитному портфелі та інших можливих зобов'язань. Ці дані свідчать про стійкість банку і його здатність впоратись з ризиками, такими як можливі збитки або

неплатоспроможність позичальників.

Коефіцієнт якості кредитів є важливим показником для оцінки кредитного портфеля банку. Нормативне значення цього показника зазвичай становить менше 5%. Аналіз за період з 2019 по 2022 роки показує, що банк має проблеми з якістю свого кредитного портфеля. Значення коефіцієнта якості кредитів було високим протягом цього періоду і має тенденцію до зростання, особливо в 2022 році, коли цей показник досяг максимального значення за чотири роки, а саме 44,94%. Така ситуація вказує на необхідність проведення аналізу причин низької якості кредитів та прийняття заходів для поліпшення ситуації.

Коефіцієнт прострочених кредитів в банку вказує на відсоток прострочених кредитів від загальної суми кредитів банку і зазвичай не повинен перевищувати 10%. Аналіз за розглянутий період показує, що цей коефіцієнт не відповідає нормативному значенню. Протягом 2019-2021 років спостерігалася тенденція до зменшення з 28,82% у 2019 році до 15,52% у 2021 році. Однак у 2022 році відбулося різке зростання до 48,68%. Це може свідчити про проблеми з платоспроможністю клієнтів та неефективне управління ризиками банку. Такі тенденції потребують уваги та прийняття відповідних заходів для зниження рівня прострочених кредитів і покращення фінансової стійкості банку.

Аналізуючи дані за період з 2019 по 2022 рік, ми бачимо зниження максимального розміру ризику на одного позичальника на 0,71%. У 2019 році цей коефіцієнт становив 15,78%, а у 2022 році він скоротився до 15,07%. Цей показник вказує на максимальну суму, яку банк може видати в позику одному клієнту з метою зменшення ризику неповернення позики. Нормативне значення цього показника зазвичай не повинно перевищувати 25%. Зазначимо, що за аналізований період максимальний розмір ризику на одного позичальника залишається нижче допустимого нормативного значення.

Рівень концентрації великих кредитних ризиків вказує на відсоток великих кредитних ризиків у загальній сумі кредитів банку. Великі кредитні ризики становлять значну частину портфелю банку і можуть бути складними

для відшкодування у разі неплатоспроможності клієнта. Спостерігається тенденція до зростання цього показника з 15,78% у 2019 році до 44,17% у 2022 році. Високий рівень концентрації великих кредитних ризиків може вказувати на проблеми, пов'язані з платоспроможністю клієнтів та недостатню ефективність керування ризиками банку. Ці тенденції потребують уважного аналізу та прийняття відповідних заходів для зменшення ризиків і покращення фінансової стійкості банку.

Рівень концентрації кредитних ризиків на одного інсайдера вказує на те, як велика частина кредитів банку надається одній особі зі знанням внутрішніх процесів банку, яка може впливати на прийняття рішень. Протягом оцінюваних років цей рівень зріс від 0,06% у 2019 році до 0,56% у 2022 році. Важливо відзначити, що нормативне значення не повинно перевищувати 5%. Таким чином, протягом періоду 2019-2022 років цей рівень залишався в межах припустимого нормативного значення, що свідчить про ефективність системи контролю за ризиками у банку.

Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій зріс з 23,25% у 2019 році до 31,92% у 2022 році. Це вказує на те, що банк успішно генерує прибуток від кредитних операцій. Проте важливо зазначити, що високий рівень прибутковості також може вказувати на високий ризик, пов'язаний з наданням кредитів.

Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку вказує на співвідношення між власним капіталом банку та загальною сумою кредитів у портфелі. Незважаючи на те, що цей показник має низьке значення (з 0,15% у 2019 році до 0,29% у 2022 році) та зростає, він все ще нижчий за нормативне значення не менше 50%. Це може вказувати на високий ризик неплатоспроможності клієнтів та нестачу власного капіталу для покриття можливих збитків, що може вплинути на ліквідність та фінансову стійкість банку.

Аналізуючи кредитну діяльність банку та оцінюючи ризики, можна зробити наступні висновки: частка прострочених кредитів понад один рік у

структурі портфеля невелика, що свідчить про низький рівень безнадійних кредитів; хоча структура портфеля є оптимальною, проте необхідно розглянути ретельніше рівень забезпеченості позик та поліпшити кредитну політику, включаючи формування кредитного портфеля та управління кредитними ризиками з метою диверсифікації і підтримки необхідного рівня ліквідності; також важливо переглянути умови кредитування для різних клієнтських сегментів та позичальників з різним фінансовим станом та кредитною історією.

2.3. Оцінка фінансової стійкості АТ «Акцент-Банк».

Наступним кроком буде аналіз фінансової стійкості банку, який є важливим для оцінки ризиків, пов'язаних з інвестуванням у банк, використанням його послуг та збереженням вкладів. Цей аналіз дозволить оцінити ризик втрати грошей в разі можливої неплатоспроможності банку та виявити ефективність управління банком, виявити його слабкі місця. Наведені коефіцієнти фінансової стійкості банку представлені в таблиці 2.8.

Після аналізу коефіцієнтів можна відзначити, що деякі показники не досягають нормативних значень.

Коефіцієнт надійності банку, який відображає його готовність покривати можливі втрати в разі дефолту кредитів, знизився з 0,17 у 2019 році до 0,12 у 2022 році. Нормативне значення цього показника знаходиться в діапазоні від 0,08 до 0,1. В АТ «Акцент-Банк» коефіцієнт надійності перевищує нормативне значення, що свідчить про наявність достатніх резервів для покриття можливих збитків в разі неплатоспроможності клієнтів. Однак, високий коефіцієнт надійності може вказувати на неефективний розподіл ризиків, що може знизити прибуток банку.

Коефіцієнт фінансового важеля, який відображає ступінь використання фінансового плеча, зросла з 5,88 у 2019 році до 8,57 у 2022 році, але не досягла нормативного значення від 10 до 12. Це свідчить про те, що банк використовує

недостатньо зобов'язань для збільшення прибутку, що може вплинути на конкурентну позицію порівняно з іншими банками.

Таблиця 2.8

Коефіцієнти фінансової стійкості банку АТ «Акцент-Банк» за 2019-2022 рр.

Показник (оптимальне значення)	Формула	Рік			
		2019	2020	2021	2022
Коефіцієнт надійності (0,08-0,1)	$K_n = K_{вн} / Z_{кн}$	0,17	0,15	0,17	0,12
Коефіцієнт фінансового важеля (10 - 12)	$K_{фв} = Z_{кн} / K_{вн}$	5,88	6,47	5,89	8,57
Коефіцієнт залежності від засновників (0,15- 0,5)	$K_{зсф} = K_a / K_{вн}$	0,57	0,66	0,53	0,61
Коефіцієнт мінімального статутного фонду (0,04-0,05)	$K_{мсф} = K_a / A_d$	0,08	0,08	0,07	0,06
Коефіцієнт участі капіталу у формуванні ділових активів банку (достатність капіталу) (0,08-0,1)	$K_{ум} = K_{вн} / A_d = 1 / K_{мк}$	0,14	0,13	0,14	0,10
Коефіцієнт захищеності власного капіталу (0,3- 1)	$K_{зк} = A_k / K_{вн}$	0,21	0,27	0,16	0,17
Коефіцієнт мобільності власного капіталу (> 0)	$K_{мок} = (K_{вн} - A_k) / K_{вн}$	0,79	0,73	0,84	0,83
Коефіцієнт іммобілізації власного капіталу (< 1)	$K_{імк} = (A_{нр} + Зб) / K_{вн}$	0,20	0,27	0,16	0,17
Коефіцієнт розвитку клієнтської бази (0,15 - 0,3)	$K_{рк} = D_k / Z_{кн}$	0,99	0,99	0,97	0,98

Де: $K_{вн}$ - основний капітал банку; $Z_{кн}$ - залучені і запозичені кошти; K_a - статутний фонд; A_d - ділові активи; A_k - основні засоби і нематеріальні активи; $A_{нр}$ - неробочі активи; $Зб$ - збитки; D_k - кошти на поточних рахунках клієнтів

Джерело: розраховано на основі показників фінансової звітності АТ «Акцент-Банк».

Коефіцієнт залежності від засновників є співвідношенням між капіталом банку, належним його засновникам, та загальним капіталом банку. Цей

показник вказує на рівень залежності банку від своїх засновників і може сигналізувати про ризики, такі як конфлікт інтересів та недостатню фінансову стійкість банку. Нормативне значення цього показника знаходиться в діапазоні від 0,15 до 0,5.

Протягом періоду з 2019 по 2022 рік коефіцієнт залежності від засновників зріс поступово з 0,57 до 0,61, що перевищує нормативне значення. Це свідчить про те, що банк має високий рівень залежності від своїх засновників та може мати проблеми з отриманням додаткового капіталу та недостатньою різноманітністю портфелю, що збільшує ризики для банку. Такий стан речей може стати причиною зниження фінансової стійкості банку та ускладнити його фінансову ситуацію у майбутньому.

Коефіцієнт мінімального статутного фонду відображає співвідношення між статутним фондом банку та загальною сумою його активів. За аналізований період він показує тенденцію до зменшення з 0,08 у 2019 році до 0,06 у 2022 році. Це свідчить про те, що статутний фонд банку складає лише 6% від загальної суми його активів. Це може вказувати на обмежені ресурси банку та його обмежену здатність до фінансування операцій та розширення бізнесу.

Зазвичай рекомендований рівень коефіцієнта мінімального статутного фонду встановлюється регуляторним органом і може відрізнятись в залежності від країни та її законодавства. Проте, він повинен бути не менше заданого рівня, щоб забезпечити стійкість та надійність банку. Зменшення цього коефіцієнта може вплинути на фінансову стабільність банку і його здатність до виконання фінансових зобов'язань у майбутньому.

Коефіцієнт участі капіталу у формуванні ділових активів банку, що також відомий як достатність капіталу, відображає співвідношення між капіталом банку (його власними коштами) та загальним обсягом активів. Цей показник є важливим для оцінки фінансової стійкості банку та його здатності виконувати фінансові зобов'язання перед вкладниками і кредиторами.

Протягом періоду з 2019 по 2022 рік спостерігається незначне зменшення цього коефіцієнта з 0,14 у 2019 році до 0,10 у 2022 році. Нормативні вимоги для

цього показника зазвичай встановлюються регуляторними органами і можуть знаходитись у діапазоні від 0,08 до 0,1. У випадку, коли коефіцієнт перевищує верхню межу нормативного діапазону, як у цьому випадку, це може свідчити про те, що банк має більшу капіталізацію, ніж необхідно, і відзначається достатньою фінансовою стійкістю. Високий рівень цього показника свідчить про готовність банку впоратися зі збитками і виконати свої зобов'язання навіть у несприятливих економічних умовах.

Коефіцієнт захищеності власного капіталу вказує на співвідношення між власним капіталом банку і його ризикованими активами. У випадку АТ «Акцент-Банк» цей коефіцієнт скоротився у 2022 році порівняно з 2019 роком, знизившись з 0,21 до 0,17. Нормативна вимога для цього показника зазвичай встановлюється регуляторними органами і знаходиться в межах від 0,3 до 1. Якщо коефіцієнт захищеності власного капіталу менший за нормативний діапазон, це може вказувати на недостатню фінансову стійкість банку.

Коефіцієнт мобільності власного капіталу є показником, що відображає спроможність банку зберегти достатній рівень власного капіталу при збільшенні ризиків та непередбачуваних збитках. За період з 2019 по 2022 рік цей коефіцієнт зріс на кілька сотих, з 0,79 до 0,83. Це означає, що банк має достатній рівень власного капіталу для покриття можливих збитків, але не є дуже гнучким в управлінні ризиками та не має достатньої ліквідності для швидкого покриття збитків. Такий рівень коефіцієнта може вказувати на необхідність удосконалення стратегії управління ризиками та забезпечення додаткової ліквідності банку.

Коефіцієнт іммобілізації власного капіталу є показником, що відображає, яка частина власного капіталу банку інвестується в іммобілізовані активи, такі як нерухомість, машини, обладнання і т. д. Ми спостерігаємо тенденцію до зменшення цього коефіцієнта з 0,20 у 2019 році до 0,17 у 2022 році, що може свідчити про те, що банк активно інвестує в основні засоби та інші іммобілізовані активи, необхідні для забезпечення його діяльності.

Коефіцієнт розвитку клієнтської бази є показником, який

використовується для оцінки динаміки зростання кількості клієнтів банку. За аналізований період цей показник має незначну тенденцію до зменшення з 0,99 у 2019 році до 0,98 у 2022 році. Це свідчить про те, що зростання кількості клієнтів банку відбувається досить повільно, з меншим темпом наростання, можливо, через зростання конкуренції на ринку або зниження попиту на банківські послуги.

Загалом, провівши аналіз фінансової стійкості АТ «Акцент-Банк», можна зробити висновок, що майже всі показники коефіцієнтів фінансової стійкості банку мають значення, які не відповідають встановленій нормі. Це вказує на необхідність уважно вивчити фінансову ситуацію банку і вжити відповідних заходів для забезпечення його стійкості. Необхідно також звернути увагу на оцінку ліквідності банку, яка є важливою складовою аналізу фінансової стійкості банку.

Таблиця 2.9

Показники ліквідності АТ «Акцент-Банк» за 2019-2022 роки, %

Показник	Рік			
	2019	2020	2021	2022
CR (загальна ліквідність)	116,7	115,4	118,0	115,7
Нб, норматив короткострокової ліквідності	71,74	78,60	81,24	94,50
LCR _{вв} (коефіцієнти покриття ліквідністю за всіма валютами)	237,20	558,59	509,01	1087,15
LCR _{ів} (коефіцієнт покриття ліквідністю в іноземній валюті)	252,68	446,9	260,82	337,59
NSFR (норматив довгострокової ліквідності)	-	-	113,53	161,83

Джерело: розраховано на основі показників фінансової звітності АТ «Акцент-Банк».

Коефіцієнт загальної ліквідності в банку «Акцент-Банк» за аналізований період зменшився з 116,7% у 2019 році до 115,7% у 2022 році. Незважаючи на цю незначну зміну, обидва значення знаходяться в межах норми, оскільки повинні бути не менше, ніж 100%. Це свідчить про те, що банк має достатні обсяги ліквідних активів для покриття своїх поточних зобов'язань. Ці ліквідні активи включають готівку, банківські депозити та ліквідні цінні папери, які банк може швидко перетворити на гроші для задоволення поточних фінансових зобов'язань.

Норматив Н6, також відомий як коефіцієнт ліквідності, визначає співвідношення між готівковими ресурсами, що можуть бути швидко забезпечені, і кредитами, які банк видає. Значення цього показника не повинно бути меншим за 60%. За аналізований період цей показник мав тенденцію до зростання, з 71,74% у 2019 році до 94,50% у 2022 році. Це свідчить про те, що банк має достатній рівень готівкових ресурсів, щоб забезпечити виплату кредитів і відповідати на інші фінансові зобов'язання у разі потреби.

Отже, високий рівень нормативу Н6 вказує на те, що банк має достатні резерви ліквідності та може відповідати на потреби своїх клієнтів і реагувати на непередбачувані ситуації або вимоги. Це позитивно впливає на фінансову стабільність та довіру до банку серед клієнтів та інших зацікавлених сторін.

Коефіцієнт LCR (Liquidity Coverage Ratio) є ключовим показником, який відображає готовність банку до стресових ситуацій з ліквідністю. Цей показник в АТ «Акцент-Банку» відповідає нормативам і навіть зростає з часом, з 237,2% у 2019 році до 1087,1% у 2022 році. Таке значення означає, що банк має достатню кількість ліквідних активів, щоб покрити свої зобов'язання на період 30 днів у стресовій ситуації. Також, згідно з даними про LCRів, банк також має достатні ліквідні резерви для короткострокових зобов'язань у стресових ситуаціях.

Щодо коефіцієнту NSFR (Net Stable Funding Ratio), цей показник вказує на стабільність фінансової позиції банку та його здатність забезпечити стабільне джерело фінансування на довгострокові активи та зобов'язання.

Оскільки немає даних щодо значень NSFR за 2021 та 2022 рік, тому неможливо зробити аналіз цього показника.

Таблиця 2.10

Економічні нормативи АТ «Акцент-Банк» за 2019-2022 рр., %

Норматив	Рік			
	2019	2020	2021	2022
Н1, норматив мінімального розміру регулятивного капіталу (млн.грн)	756,12	116,48	1836,19	2273,39
Н2, норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	13,26	14,20	14,62	20,41
Н3, норматив достатності основного капіталу	9,46	10,08	8,85	15,92
Н7, норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	15,78	15,00	14,20	15,07
Н8 норматив великих кредитних ризиків	15,78	27,55	24,38	44,17
Н9, норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	0,06	0,10	0,27	0,56
Л13-1, ліміт загальної довгої відкритої валютної позиції банку	0,23	6,81	6,68	0,19
Л13-2, ліміт загальної короткої відкритої валютної позиції банку	3,39	6,98	4,64	0,62

Щодо банківського нагляду та економічних нормативів, важливо підкреслити, що нормативи та стандарти, що встановлюються регуляторними органами, дійсно відіграють важливу роль у забезпеченні стабільності банківської системи та захисті фінансових інтересів клієнтів. Наглядові органи, такі як Національний банк України (НБУ), здійснюють моніторинг та контроль за діяльністю банків з метою забезпечення їхньої фінансової стабільності та дотримання встановлених нормативів. Це допомагає запобігати фінансовим

кризам та забезпечує довіру до банківської системи в цілому.

У останні чотири роки спостерігається стабільна тенденція до зростання регулятивного капіталу (Н1) в АТ «Акцент-Банку». Протягом періоду з 2019 по 2022 роки цей показник збільшився з 756,120 млн. грн до 227339,6 млн. грн. Посилення регулятивного капіталу свідчить про міцність фінансової бази банку та його здатність забезпечити стійкість у випадку ризиків і збитків. Цей розвиток може підвищити довіру до банку серед клієнтів, інвесторів та регуляторних органів. Зростання регулятивного капіталу може бути наслідком різних факторів, таких як залучення додаткових капіталовкладень, прибутковість банку та накопичений внутрішній капітал.

Норматив Н2 відображає здатність банку виконувати свої зобов'язання вчасно та повністю, які виникають внаслідок торговельних, кредитних та інших грошових операцій. Чим вище значення показника адекватності регулятивного капіталу, тим більше ризику беруть на себе власники банку. Норматив Н2 показував тенденцію до зростання протягом 2019-2022 років, досягнувши максимального рівня у 2022 році, що становить 20,41%. З високим рівнем нормативу у 2022 році можна зрозуміти, що саме тоді був найбільший ризик. Важливо відзначити, що протягом усього аналізованого періоду банк дотримувався нормативу, який становить не менше 10%.

Норматив Н3 відображає ризик концентрації кредитів у банку, показуючи відношення позичкових коштів від одного клієнта до власного капіталу банку. З 2019 до 2020 року відбувалося зростання цього показника, однак у 2021 році він скоротився до 8,85%, що відповідає законодавчій нормі (7%). У 2022 році цей показник знову зріс до 15,92%. Високе значення Н3 вказує на значний ризик через концентрацію кредитів у банку.

Норматив Н7 вимірює фінансову стійкість банку через відношення власного капіталу до зобов'язань перед клієнтами та іншими кредитними установами. У 2022 році цей показник склав 15,07%, що вказує на те, що банк має 15 копійок власного капіталу на кожну гривню зобов'язань. Чим вищий Н7, тим більша фінансова стійкість банку, оскільки він має достатньо власних

коштів для покриття можливих збитків. Рекомендоване значення для Н7 встановлюється Національним банком України й зазвичай складає близько 10-12%.

Норматив Н9 відображає максимальний розмір кредитного ризику в операціях з особами, пов'язаними з банком. Протягом чотирьох років спостерігається збільшення цього показника з 0,06% у 2019 році до 0,56% у 2022 році. Збільшення максимального розміру кредитного ризику вказує на зростання допустимого обсягу ризику для банку.

Норматив Л13-1 є показником фінансової стійкості банку, який вимірює співвідношення між капіталом і ризикованими активами, що можуть призвести до втрат. З 2019 до 2022 року цей показник показує стабільність або навіть покращення. У 2019 році він становив 0,23%, а в 2022 році – 0,19%. Проте він значно зростав у 2020–2021 роках, коли досягав 6,8% та 6,6% відповідно. Це свідчило про високий ризик, оскільки капітал банку міг бути недостатнім для покриття можливих збитків. У 2022 році цей норматив становить 0,1964, що показує, що ризиковані активи становлять 19,64% від капіталу. Цей показник свідчить про те, що банк має достатню стійкість, оскільки його капітал може покрити ризиковані активи.

Аналізуючи основні нормативи для банків, можна зробити висновок, що АТ «Акцент- Банк», що належить до групи «великих» системно важливих банків за класифікацією НБУ, має стабільні та високі позиції в українській банківській системі. Він дотримується чинного законодавства, а більшість його нормативів відповідають прийнятним стандартам.

Щодо оцінки економічної ефективності діяльності банку, традиційною практикою є використання показників рентабельності. Рентабельність є ключовим показником ефективного використання ресурсів та капіталу банку.

Для оцінки ефективності діяльності АТ «Акцент-Банк» можна використати такі коефіцієнти:

- Рентабельність капіталу (ROE);
- Рентабельність активів (ROA);

- Рентабельність витрат;
- Рентабельність доходу.

Таблиця 2.11

Показники рентабельності діяльності АТ «Акцент-Банк» за 2019-2022 рр.

Показник	Рік			
	2019	2020	2021	2022
ROE	27,69	24,28	36,39	8,38
ROA	3,96	3,25	5,56	1,14
Рентабельність витрат	17,75	16,41	40,94	8,16
Рентабельність доходів	10,46	9,39	20,33	4,40

Джерело: розраховано на основі показників фінансової звітності АТ «Акцент-Банк».

Дані проаналізовані показники рентабельності вказують на зміни в ефективності діяльності АТ «Акцент-Банк» протягом аналізованого періоду. Рентабельність капіталу (ROE) та рентабельність активів (ROA) зросли до високих рівнів у 2021 році, але знизилися значно у 2022 році. ROE зменшився з 36,39% у 2021 році до 8,38% у 2022 році, а ROA скоротився з 3,96% до 1,14% відповідно. Зрозуміло що така зміна була викликана негативними наслідками російського повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року.

Показники рентабельності витрат та доходів свідчать про ефективне управління банком у 2021 році, коли ці показники були на найвищому рівні. Вища рентабельність витрат та доходів означає оптимальне використання ресурсів та ефективний контроль над витратами та доходами, що позитивно впливає на фінансовий стан банку.

Проведемо оцінку ефективності роботи «Акцент Банку» в 2021 та 2022 роках за моделлю Дюпона. Ця модель дозволить розкрити структуру прибутковості власного капіталу та виявити фактори, що впливають на неї, та з'ясувати причини змін в рентабельності за аналізований період (таблиця 2.12).

За аналізований період фактично спостерігалось значне зниження показників ефективності діяльності банку, що може бути наслідком кризового явища, що вплинуло на банківську сферу загалом. Аналіз показників за моделлю Дюпона показує, що зміни в цих показниках не є критичними, але вони відрізняються від норми.

Таблиця 2.12

Оцінка ефективності роботи «Акцент-Банку» за моделлю Дюпона

Показники	«Акцент Банк»	
	2021	2022
Рентабельність власного капіталу, %	36,39	8,38
Рентабельність активів, %	5,56	1,14
Мультиплікатор капіталу, %	6,54	7,35
Чиста маржа прибутку, %	100,13	92,15
Коефіцієнт доходності активів, %	5,56	1,24
Усього	154,179	110,26
Формалізований зв'язок		
$ROE = ROA \times MK$	36,39	8,38
$ROA = NPM \times EA$	5,56	1,13
$ROE = NPM \times EA \times MK$	3638,79	837,88

Джерело: розраховано на основі показників фінансової звітності АТ «Акцент-Банк».

Для кращого уявлення про зміни в показниках ефективності, представимо їх на рис. 2.1.

Одним з ключових показників ефективності внутрішньої політики банку є коефіцієнт рентабельності активів. Згідно з вимогами законодавства, цей показник не повинен бути нижче 1%. У аналізованому банку цей показник складав 5,65% у 2021 році та 1,14% у 2022 році, що є в межах норми. Проте важливо відзначити тенденцію до зниження цього показника, що може

вказувати на нестабільність ефективності внутрішньої політики банку і потребу удосконалення стратегій для підвищення рентабельності активів.

Показник мультиплікатора капіталу вказує на те, наскільки банк здатний залучати депозити та видавати кредити відносно свого власного капіталу. Згідно з вищевказаними даними, можна побачити значний зріст активів банку у 2022 році порівняно з 2021 роком. Наприклад, у 2021 році показник мультиплікатора становив 6,54%, а у 2022 році він зріс до 7,35%. Збільшення мультиплікатора означає, що банк видав більше кредитів відносно обсягу депозитів. Це може бути позитивним сигналом, якщо банк успішно кредитує клієнтів та має достатні резерви для покриття можливих збитків. Однак необхідно враховувати, що зростання цього показника також може вказувати на збільшення ризику для банку, якщо він видав більше кредитів, ніж може відшкодувати за рахунок депозитів та інших джерел фінансування.

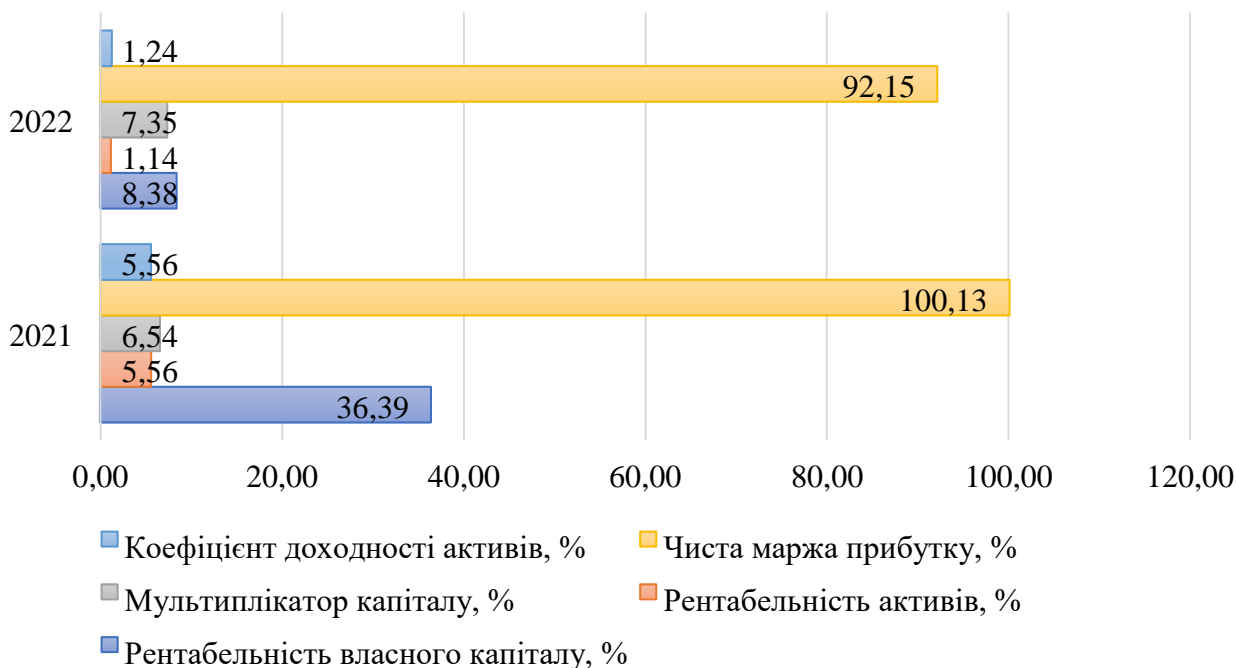

Рис. 2.1. Показники ефективності функціонування АТ «Акцент-Банк».

Щодо показника чистої маржі прибутку, він вказує на рівень прибутковості банку. Згідно з рис. 2.1, можна побачити, що у 2022 році цей показник зменшився до 92,15%, що свідчить про те, що АТ «Акцент-Банк»

зменшив рівень витрат. Це є позитивною тенденцією, оскільки зниження витрат сприяє збільшенню ефективності та прибутковості банку.

Коефіцієнт доходності активів відображає, скільки грошей банк заробив на кожній одиниці своїх активів. Згідно наданих даних, цей показник зменшився з 5,56% у 2021 році до 1,24% у 2022 році. Зменшення цього показника може свідчити про неефективне використання активів банку для отримання прибутку. Це може бути викликано зниженням відсоткових ставок на кредити, скороченням обсягів кредитування, зростанням витрат на операційну діяльність та іншими причинами. Зниження ROA також може вказувати на збільшення ризику для банку, якщо він здійснював більше ризикованих кредитних операцій, ніж може покрити з прибутку. Тому зменшення коефіцієнта доходності активів може бути негативним сигналом для банку, оскільки це може свідчити про його неадекватну прибутковість та ефективність діяльності. Водночас, для отримання повної картини стану банку та визначення причин зниження ROA, необхідно провести аналіз інших фінансових показників.

Після проведення аналізу фінансової стійкості АТ «Акцент-Банк» можна зробити наступні висновки. Протягом періоду з 2019 по 2022 роки банк показав стабільне зростання абсолютних фінансових показників, що свідчить про його успішну діяльність та здатність досягати позитивних результатів. Наприклад, аналіз обсягу активів АТ «Акцент-Банк» показує зростання навіть в умовах воєнного стану, що є позитивним сигналом і свідчить про ефективність стратегії управління банком та довіру клієнтів. Щодо кредитного портфеля, за весь аналізований період спостерігалось покращення кредитної діяльності, але у 2022 році було помітне скорочення обсягу виданих кредитів порівняно з 2021 роком. Одним з можливих факторів є військові дії в країні, які спричинили зниження попиту на кредити серед позичальників. Це призвело до обмеження їх споживчих запитів та більш обережного ставлення до фінансових ризиків. Під час аналізу основних показників рівня кредитного ризику та фінансової стійкості банку за 2019-2022 роки, було виявлено, що майже всі аналізовані

коефіцієнти не досягли нормативних значень, що є негативним фактором для діяльності банку. Однак, щодо ліквідності, банк показав задовільний рівень та достатній рівень капіталізації, що свідчить про його можливість виконувати зобов'язання перед клієнтами та утримувати необхідний рівень резервів.

РОЗДІЛ 3

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АТ «АКЦЕНТ-БАНК»

3.1. Розробка концепції вдосконалення оцінки кредитного портфеля на матеріалах АТ «Акцент-Банк».

Банк управляє кредитними ризиками шляхом встановлення лімітів для різних категорій позичальників, які визначаються на основі рекомендацій кредитного відділу та ризик-менеджменту, і затверджуються відповідальним колегіальним органом банку. Крім того, банк знижує кредитний ризик, вимагаючи заставу або інші види забезпечення для кредитів.

В даний час процес ухвалення рішень щодо кредитування в А-банку в основному централізований. Була впроваджена система "Кредитна фабрика", яка використовується для аналізу кредитоспроможності позичальників і прийняття рішень про операції верифікаторами, які є членами малого кредитного комітету з роздрібного бізнесу. Рішення про активні операції з великими корпоративними клієнтами приймає кредитний комітет банку [22].

При прийнятті рішень щодо надання кредитів проводиться комплексний аналіз потенційного позичальника на основі різноманітних факторів, які представлені на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Критерії оцінки позичальника при прийнятті рішень

Джерело: складено автором на основі [22].

При прийнятті рішень щодо видачі кредиту юридичній особі або ФОПу важливо враховувати аналіз ринку, на якому діє потенційний позичальник, а також галузь його господарської діяльності. У цьому контексті значну увагу приділяють якості менеджменту підприємства, його географічному розташуванню, ринковим позиціям, рівню боргового навантаження, ліквідності та якості запропонованої застави.

Стандартизована процедура прийняття рішень щодо надання споживчих кредитів передбачає врахування максимальних лімітів залежно від доходу позичальника, стабільності його майбутніх доходів, ліквідності та якості наданої застави.

Оцінка кредитних ризиків банком здійснюється в цілому за портфелем активних операцій, а також окремо для кожної складової. Ліміти для проведення активних операцій по різних галузях економіки, географічних регіонах та окремих кредитних продуктах затверджуються правлінням банку [22].

Оцінка кредитного ризику в А-банку здійснюється комплексно та включає в себе оцінку ймовірності дефолту, експозиції під ризиком і збитку дефолту. Для підвищення прибутковості кредитної діяльності АТ «Акцент-банк» розроблено концепцію удосконалення оцінки якості кредитного портфелю шляхом впровадження нових стратегій та методів.

Головна мета цієї концепції полягає в розробці та впровадженні стратегій та методів, які допоможуть поліпшити процес оцінки кредитного ризику та управління кредитним портфелем. Цільові завдання включають:

- підвищення точності оцінки ризику для зменшення непрацюючих кредитів та передбачення ймовірності несплати позичальником платежів.
- оптимізація процесу прийняття рішень щодо надання кредитів.
- зменшення витрат та збільшення прибутковості наданих кредитів через зниження кредитного ризику.
- створення ефективної системи управління ризиками, яка враховує сучасну ситуацію на ринку кредитних послуг та дозволяє швидко реагувати на потенційні загрози та використовувати ринкові можливості.

Для досягнення запланованої мети в кредитній діяльності банку належить дотримуватися принципів системності, збалансованості, комплексності та безперервності. Кредитна діяльність банку включає різноманітні складові з внутрішніми та зовнішніми зв'язками, що потребує простоти і адекватності в процесі прийняття рішень. Зміни в кредитному портфелі можуть суттєво впливати на фінансові показники банку, тому важливо розглядати цю діяльність як взаємозалежну систему.

Підхід до кредитної діяльності має бути збалансованим, оскільки він піддається впливу факторів зсередини та ззовні, які постійно змінюються. Планування та виконання рішень повинні відображати сучасну ситуацію на ринку кредитних продуктів через динамічність процесу формування та управління кредитним портфелем. Це передбачає використання динамічного програмування для збалансованого моделювання ситуацій та вирішення завдань інноваційної кредитної політики.

Комплексність оцінки кредитного портфелю банку полягає в поєднанні процесів планування і виконання, щоб досягти поставленої мети. Цей процес є необхідною складовою стратегії розвитку банку і вимагає розгляду різних аспектів, таких як масштаби діяльності та конкурентна позиція. Використання різноманітних методик оцінки кредитного ризику дозволяє отримати більш

глибокий аналіз.

Оцінка кредитного портфелю повинна бути безперервним процесом, оскільки він складається з різноманітних складових, що мають внутрішні та зовнішні зв'язки. Простота і адекватність в оцінці допомагають підвищити прибутковість і ринкову вартість банку. Постійне вдосконалення та моніторинг є важливими умовами для досягнення успіху в умовах сучасних викликів на ринку.

Для досягнення поставлених завдань необхідно впровадити комплекс заходів, орієнтованих на аналіз сучасного стану ринку кредитних послуг в Україні з метою оцінки поточної ситуації. Окрім того, пріоритетною є робота над вдосконаленням нормативно-правового забезпечення, спрямованого на регулювання кредитної сфери.

У процесі вирішення поставлених завдань пропонується розробити та впровадити заходи зниження кредитного ризику, орієнтовані на мінімізацію можливих втрат та оптимізацію кредитного портфелю. Крім того, важливо провести аналіз та вдосконалення умов кредитних продуктів АТ «Акцент-Банк», зокрема, шляхом оптимізації процесів, підвищення конкурентоспроможності та задоволення потреб клієнтів.

Для досягнення ефективності та результативності виконання запланованих завдань рекомендується застосовувати методи оцінки якості кредитного портфелю. Процес оцінювання може бути покращено за допомогою розробки стратегії на основі порівняльного аналізу кредитного портфелю інших банків. Такий підхід дозволить виявити переваги та недоліки власного кредитного портфелю та вдосконалити наявні кредитні продукти.

Крім того, доцільно використовувати модель прогнозу ряду динаміки з використанням системи показників оцінки прибутковості кредитного портфелю. Це допоможе визначити потенційні можливості збільшення доходності кредитного портфелю та забезпечити підвищення якості його оцінки.

Загальною метою концепції є підвищення рівня доходності кредитного

портфелю та покращення оцінки його якості. Для досягнення цих цілей необхідно провести аналіз основних показників прибутковості кредитної діяльності банку та здійснити прогнозування динаміки розвитку.

Аналіз сучасного стану ринку кредитування дозволяє отримати об'єктивну оцінку конкуренції, попиту та поточних проблем у цій сфері. Отримані результати надають можливість для зростання кредитного портфеля і визначення можливих загроз та факторів, які впливають на кредитний ринок.

Зниження кредитного ризику є складним завданням, проте існують заходи, які практично застосовувати для досягнення цієї мети в банку. Першим кроком є аналіз кредитної історії, що дозволяє оцінити здатність потенційного клієнта повертати кредит. Чим бездоганніша кредитна історія, тим менший ризик.

Другим важливим заходом є встановлення критеріїв видачі кредитів, які дозволяють відсіяти клієнтів з високим ризиком при чітко розроблених критеріях та стандартах.

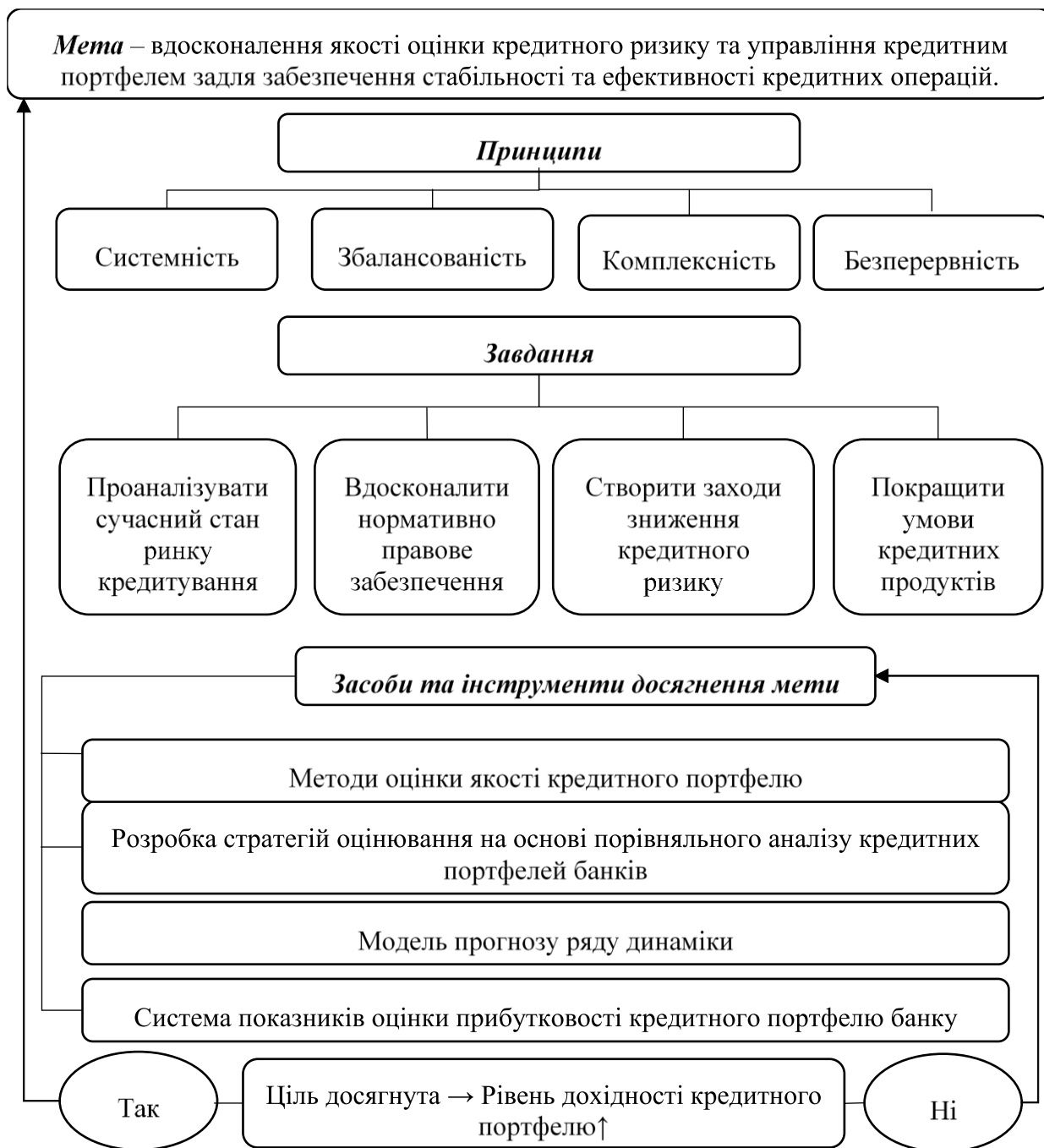

Рис. 3.2. Концепція вдосконалення оцінки якості кредитного портфелю АТ «Акцент-Банк» [22].

Третій захід – диверсифікація портфелю. Раціональний розподіл коштів між різними видами кредитів або між різними секторами економіки дозволяє зменшити загальний кредитний ризик. Цей підхід допомагає банку більш ефективно управляти своїми активами та ресурсами, зменшуючи вразливість до

конкретних ризиків.

Представлені заходи є важливими елементами стратегії зниження кредитного ризику і можуть бути успішно використані для покращення фінансової стійкості та довіри до банку.

Рис. 3.3. Заходи для зниження рівня кредитного ризику [22].

Для зниження кредитного ризику та покращення якості кредитного портфелю рекомендується використовувати низку методів, які можуть бути застосовані як в поєднанні, так і окремо, в залежності від конкретних умов на ринку кредитування.

По-перше, важливим методом є строковий аналіз, що дозволяє оцінити та прогнозувати можливі ризики від кредитів на певний термін, що сприяє зменшенню можливих втрат.

По-друге, моніторинг та контроль кредитного портфелю є ключовими аспектами. Постійне спостереження та швидке реагування на зміни в фінансовому стані клієнтів допомагає уникнути можливих проблемних кредитів.

Третій метод - страхування ризиків, спрямований на захист від можливих збитків внаслідок неповернених кредитів.

Четвертий метод – резервування, дозволяє створити фінансові резерви для покриття ймовірних збитків.

Нарешті, навчання персоналу процесам управління ризиками та фінансовою грамотністю сприяє вчасному виявленню та управлінню ризиками.

Ці методи можуть використовуватися як в поєднанні, що дасть більший ефект, так і окремо, в залежності від конкретної ситуації на ринку кредитування.

Для вдосконалення нормативно-правового забезпечення оцінки якості кредитного портфелю рекомендується розглянути такі аспекти, як відображено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Методи вдосконалення нормативного правового забезпечення для покращення оцінки якості кредитного портфелю

№	Метод	Коментар
1	Оновлення внутрішніх процедур і стандартів оцінки	Актуалізація має бути пов'язана з оцінкою якості кредитного портфелю, яка враховує найсучасніші методики та нормативні вимоги
2	Удосконалення системи моніторингу та контролю	Розробка більш ефективної системи контролю за якістю кредитів, що включає регулярний моніторинг та аналіз відповідності кредитів встановленим стандартам
3	Впровадження нових технологій та аналітики	Застосування новітніх технологій аналізу даних та ризикорієнтовано аналітики для більш точної оцінки якості кредитного портфелю.
4	Оновлення регулятивних чинників	Активна участь вдосконалення регулюючих чинників та співпраця з НБУ для внесення нових нормативів та правил, які спрямовані на покращення оцінки кредитного портфелю
5	Навчання персоналу	Постійні тренінги та навчання працівників щодо використання нових методів та впровадження нормативних змін
6	Залучення експертів	Співпраця з міжнародними організаціями дозволяє оптимізувати процес оцінки якості кредитного портфелю, завдяки запозиченому зарубіжному досвіду.

Джерело: складено на основі [53].

Для покращення нормативно-правового забезпечення оцінки якості кредитного портфелю АТ «Акцент-Банк» та зменшення можливих потенційних ризиків, що пов'язані з кредитуванням населення та бізнесу, можна вжити ряд заходів.

По-перше, варто оптимізувати структуру кредитного портфелю, оскільки зараз більшу частину його складають кредити, надані корпоративному сектору, що вказує на незбалансованість портфеля. Це можна зробити шляхом формування більш оптимальної структури, наприклад, збільшити частку кредитів, наданих роздрібному бізнесу.

По-друге, покращення програм кредитування мікро-, малого- та середнього бізнесу є важливим кроком. Нові програми можуть сприяти

швидшому відновленню діяльності підприємств, які припинили роботу, або тим, що переїхали з неперспективних територій.

Третій аспект – підвищення частки кредитів, наданих роздрібному бізнесу та розширення програми іпотечного кредитування. Такі заходи можуть бути спрямовані на використання сучасних технологій, наприклад, створення чат-ботів для швидкого вирішення питань з кредитування та розрахунку фінансових можливостей клієнтів.

Додатково, варто розглянути можливість відновлення онлайн-кредитування населення, що сприятиме збільшенню кількості клієнтів та обсягу кредитного портфелю.

Для покращення кредитних продуктів і забезпечення конкурентоспроможності на ринку банківських послуг, важливо не лише використовувати власний досвід, а й вивчати практику інших провідних банків.

Аналіз кредитних портфелів і умов кредитування таких системно-важливих установ, як Приватбанк, ПУМБ та ОТП-банк, може допомогти ідентифікувати найбільш ефективні підходи та методики управління кредитним портфелем. Це дозволить банку не лише оптимізувати свої процеси, але й підвищити рівень задоволення клієнтів та забезпечити стабільний розвиток у майбутньому.

Таблиця 3.2

Порівняльна характеристика кредитного продукту «Споживчий кредит»

Характеристика	Приватбанк	ПУМБ	ОТП-банк
Вікові обмеження	25-65	18-70	23-65
Відсоткова ставка	18 % річних	0,01 % річних	34,99 % річних
Комісія за обслуговування	відсутня	До 3,5% в місяць, або разова до 17,65 % + 499 грн.	відсутня
Термін	10, 20, 36 місяців	3-24 місяці	12-36 місяців
Сума кредиту	15-300 тис. грн	1-200 тис. грн	5-300 тис. грн
Тип погашення	ануїтет	ануїтет	ануїтет
Оформлення онлайн	Так	Ні	Так

Джерело: складено на основі [23, 24, 54].

Аналіз таблиці 3.2 показує, що в порівнянні з іншими банками, АТ «Акцент-Банк» має більш обмежені вікові межі для отримання кредиту, менш вигідні відсоткові ставки, а також обмежені терміни кредитування та суми кредиту. Наприклад, у ПУМБ вікові межі є ширшими, а відсоткова ставка набагато нижча порівняно з А-банком, що може вплинути на конкурентоспроможність А-банку. Крім того, у ПУМБ є комісія за обслуговування кредиту та більш вигідні умови щодо термінів та сум кредитування. Також варто відзначити, що у ПУМБ інші більш сприятливі умови для клієнтів, такі як можливість дистанційного оформлення кредиту та вибір способу погашення.

Одним із факторів, що впливає на низький рівень видачі кеш-кредитів у Акцент-банку, є великий рівень недовіри до банківських структур у цілому. Це може бути пов'язано з історичними аспектами та стереотипами, що

формувалися протягом часу.

Також важливою причиною можуть бути частково непривабливі умови кредитування, зокрема високі відсоткові ставки та обмежені можливості щодо термінів та сум кредиту.

Третій фактор, який варто врахувати, – це неактуальність продуктів через воєнний стан. Під час кризових ситуацій, таких як воєнний стан, умови кредитування можуть стати менш привабливими для клієнтів, що може вплинути на попит на кредитні продукти.

Отже, для покращення ситуації необхідно працювати над вдосконаленням умов кредитування, враховуючи сучасні потреби ринку та здійснюючи заходи з підвищення довіри до банківських послуг.

Таблиця 3.3

Структура кредитного портфелю Приватбанку, ПУМБ, ОТП, тис. грн.

Показник	Приватбанк		ПУМБ		ОТП банк	
	тис. грн	Частка, %	тис. грн	Частка, %	тис. грн	Частка, %
Сума кредитного портфелю	273 086 000	100	47 716 174	100	33 094 988	100
Сума кредитного портфелю фізичних осіб:	67103000	25	14909382	31	5 959682	18
<i>В тому числі</i> Споживчі кредити	7 548 000	11	5 072689	34	5307967	89

Джерело: складено автором на основі [20, 21, 47].

Аналізуючи дані таблиці 3.3 щодо структури кредитного портфелю інших банків, можна визначити важливі особливості їх кредитної діяльності. Наприклад, частка кредитів, наданих сектору роздрібного бізнесу, виявляється

відмінною у різних банках.

У Приватбанку та ПУМБі частка кредитів, які надані роздрібному бізнесу, становить приблизно 25-30 %, тоді як в ОТП цей показник складає 18 %. Це вказує на різницю у стратегіях кредитування цих банків та на їхню спрямованість на ринок малого та середнього бізнесу.

У контексті споживчих кредитів в Приватбанку ця категорія становить 11 %, у ПУМБ – 34 %, а в ОТП вона складає значну частку в 89 %. Це свідчить про спрямованість ОТП на ринок споживчого кредитування та акцент на підтримку фізичних осіб у фінансових потребах.

Такий аналіз дозволяє зрозуміти стратегічні пріоритети кожного банку у кредитуванні різних секторів економіки та фізичних осіб, що може бути корисним при розробці власних стратегій та підвищенні конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг.

Згідно з проведеним аналізом, можна зробити висновок, що споживчі кредити є більш популярними в інших банках, а структура кредитного портфелю Приватбанку та банку ПУМБ є більш збалансованою. Це свідчить про спрямованість цих банків на різні сегменти клієнтів та ефективність у розподілі кредитних ресурсів.

Тому пропонуємо А-банку переглянути умови кредитування фізичних осіб у частині споживчих кредитів. Наприклад, можна розглянути можливість зменшення відсоткової ставки з 56 до 44 % на постійній основі або зменшення (чи скасування) комісії за видачу кредиту. Це дозволить зробити кредитування більш доступним та привабливим для клієнтів.

Для впровадження нового продукту вигідно провести потужну рекламну кампанію за допомогою дистанційних каналів продажу, таких як соціальні мережі. Наприклад, можна створити відео-огляд на банківський продукт та розмістити його на офіційних сторінках банку в соціальних мережах. Також доцільно розробити паперову рекламну продукцію та розмістити її у відділеннях банку.

Запропоновані рекомендації дозволять збільшити рівень продажів та

збалансувати структуру кредитного портфелю А-банку. Правильно побудована стратегія та впровадження відповідних заходів допоможуть банку підтримувати стабільну фінансову позицію і досягати успіху в управлінні кредитним портфелем у змінних умовах фінансового ринку.

3.2. Рекомендації щодо вдосконалення методів оцінювання якості кредитного портфеля в управлінні кредитною діяльністю банків.

Кредитна діяльність стає складнішою через потребу адаптуватися до умов кожного банку на фоні жорсткої конкуренції, обмежень з боку Національного банку України, попиту клієнтів, різноманітності підходів до формування ресурсної бази і зовнішніх факторів, таких як фінансова криза на світовому рівні.

Мета здійснення кредитної діяльності банку полягає у визначенні необхідності та пріоритетності новаторських змін у кредитному секторі з метою збільшення ринкової вартості банку через впровадження інноваційної кредитної політики. Важливо відзначити, що підвищення прибутковості комерційного банку має велике значення економічно і соціально: збільшення вартості кредитів може призвести до зниження бізнес-активності суб'єктів господарювання, що в свою чергу може позначитися на соціальному захисті населення та обсягах кредитування банком як суб'єктів господарювання, так і фізичних осіб. Водночас, слід пам'ятати, що комерційний банк – це відокремлений суб'єкт на ринку кредитних послуг, у першу чергу враховуються інтереси власників банку, а потім – суб'єктів кредитних відносин, які мають другорядні позиції.

Виходячи з вищесказаного, наявність ефективних методів оцінювання кредитного портфеля стає важливим завданням для банківських установ і організацій, що надають кредити. Зміни в економічних умовах, динаміка ринкових процесів та технологічний прогрес потребують постійного оновлення

та адаптації методів оцінювання, щоб забезпечити надійність, точність та ефективність оцінки кредитного ризику.

Розглянемо основні рекомендації щодо удосконалення методів оцінювання кредитного портфеля:

- Оновлення та вдосконалення моделей кредитного скорингу. Регулярне оновлення та покращення моделей кредитного скорингу є необхідним завданням, з урахуванням нових даних та змін в ринкових умовах, з використанням методів статистичного аналізу.

- Використання передових технологій, таких як штучний інтелект та машинне навчання, для розробки більш точних та передбачуваних моделей кредитного ризику. Застосування алгоритмів машинного навчання, таких як дерева рішень, нейронні мережі, градієнтний бустінг тощо, дозволяє ефективно адаптуватися до нових даних та швидко виявляти складні залежності.

- Аналіз альтернативних джерел інформації, таких як соціальні мережі, цифрова активність та інші дані, для отримання більш повного образу клієнта. Наприклад, детальні транзакційні дані можуть включати поведінку заявника при проведенні розрахунків, аналіз соціальних медіа може допомогти зрозуміти надійність позичальника. Аналіз поведінкових факторів передбачає оцінку того, як людина заповнює анкету, як рухає повзунок на калькуляторі, скільки часу тривають ці дії, що може свідчити про серйозні наміри позичальника повернути кошти [30].

Після впровадження оновлених моделей важливо систематично моніторити їх ефективність, особливо з урахуванням змін на ринку. Це дозволяє забезпечити високу продуктивність моделей кредитного скорингу в майбутньому. Підтримка та регулярне оновлення є ключовими елементами для збереження ефективності в умовах мінливих ринкових умов.

З метою зменшення концентрації ризику, можна розглядати можливості розширення кредитного портфеля в різних галузях та регіонах. Це стратегічний крок для забезпечення більшої стійкості до змін на фінансовому ринку та ризику.

Важливо також приділяти увагу диверсифікації кредитного портфелю, як зазначають С. А Пустогвар та Д. М Коваленко. Це означає розподіл позик за різними критеріями, такими як рівень ризику, категорії позичальників, види кредитів, терміни позик, надані застави, а також класифікація за ступенем ліквідності. Даний підхід допомагає зменшити ризик та забезпечити більшу стабільність портфелю в умовах різноманітних фінансових викликів [48].

Ще одним напрямком для удосконалення методів оцінювання кредитного портфеля є розробка кредитних продуктів, які адаптовані до потреб різних клієнтських сегментів, включаючи мікро-, малий та середній бізнес та фізичних осіб. Це сприяє відповідності різним потребам та характеристикам клієнтів і розширює можливості кредитного портфеля.

Для зниження кредитного ризику та забезпечення фінансової стійкості банку, можна впровадити підвищення рівня резервування на випадок невиконання кредитних зобов'язань. Цей підхід дозволяє банку виділяти додаткові кошти на випадок можливих збитків, що можуть виникнути через невиконання кредитів. Переваги та аспекти цієї стратегії включають:

- Захист від невиконання зобов'язань. Підвищення рівня резервування дозволяє банку ефективніше захищати себе від невиконання зобов'язань та збитків, пов'язаних з цим.
- Зменшення впливу на фінансові показники. З підвищенням рівня резервування банк може зменшити вплив невиконання кредитів на свої фінансові показники.
- Управління ризиками. Вищий рівень резервування дозволяє банку ефективніше управляти кредитним ризиком та передбачати можливі збитки. Він також дозволяє гнучкіше реагувати на зміни в економічних умовах [56].

Також створення системи виявлення можливих проблем в кредитному портфелі на ранніх стадіях та вчасної реакції на них є важливим завданням для забезпечення стійкості та зменшення ризику в банківському бізнесі. Така система допомагає банку оперативніше реагувати на зміни в поведінці клієнтів та

економічних умовах [40].

Вище перелічені рекомендації враховують сучасні тенденції та технології, що допоможуть банку ефективно оптимізувати свою кредитну діяльність та вдосконалити методи оцінювання кредитного портфеля. Зокрема, вони передбачають створення різноманітних кредитних продуктів, враховуючи потреби різних клієнтських сегментів, використання аналітичних інструментів для поліпшення оцінювання кредитного ризику, збільшення рівня резервування на випадок можливих втрат та впровадження системи виявлення можливих проблем на ранніх стадіях.

Впровадження цих рекомендацій допоможе банкам зберегти стійкість до економічних коливань, підвищити ефективність управління ризиками та підтримати фінансову безпеку. Крім того, ці заходи також сприятимуть покращенню відносин з клієнтами та довірі на ринку, що є важливими факторами для успішної діяльності банку.

Таким чином рекомендації щодо вдосконалення методів оцінювання кредитного портфеля включають в себе використання аналітичних інструментів, диверсифікацію кредитного портфеля, систем резервування та моніторингу. Ці рекомендації спрямовані на покращення методів оцінювання кредитного портфелю та зменшення ризиків для банку.

ВИСНОВКИ

Головна мета комерційного банку полягає в тому, щоб отримувати прибуток, надаючи свої фінансові послуги, зокрема шляхом надання кредитів клієнтам.

Кредитний портфель банку є ключовим елементом його діяльності, оскільки він відображає структуру та якість наданих позик, що класифікуються за певними критеріями або параметрами, що відповідають стратегічним цілям управління. Це своєрідне відображення результатів кредитного менеджменту банку, яке має важливе значення для ефективного функціонування фінансової установи.

Дослідження показує, що управління якістю кредитного портфелю банку включає декілька важливих аспектів: запобіжні заходи для створення високоякісного кредитного портфелю, внутрішньобанківський моніторинг для забезпечення оптимальних значень кредитного портфелю та урахування факторів, що впливають на його якість. Використання методології, розробленої у дослідженні, може мати значний економічний ефект для банківських установ у вигляді отримання прибутку від якісних кредитних операцій, що допоможе уникнути збитків від ризикованих кредитів і підвищить економічну безпеку банків. Оцінка якості кредитного портфелю спрямована на мінімізацію ризику неповернення позик, що може призвести до серйозних втрат для банку та навіть його банкрутства. Використання таких методів дозволяє детально дослідити та оцінити якість кредитного портфелю, а також розробити заходи для його поліпшення.

Дослідження поняття «кредитний портфель» дозволило узагальнити дане визначення як якісно сформована сукупність кредитів, наданих банком під певний відсоток з метою одержання прибутку. Такий підхід дозволяє банкам забезпечувати оптимальний баланс між доходами та ризиками, що є ключовим для їхньої фінансової стабільності та успішності на ринку.

Оцінка якості кредитного портфелю зазвичай включає аналіз структури та динаміки портфелю, а також якісний аналіз, що дозволяє виявити позитивні та негативні аспекти кредитних операцій. До позитивних аспектів можна віднести диверсифікацію портфелю та стабільність доходів, тоді як негативними можуть бути висока концентрація ризику та можливість неповернення позик.

Дослідження внутрішніх факторів, таких як структура та динаміка кредитного портфелю, а також зовнішніх факторів, наприклад, стан ринку банківського кредитування та макроекономічні умови, допомагає зрозуміти вплив на якість кредитного портфелю та розробити ефективні стратегії управління ризиками.

Об'єктом нашого дослідження є комерційний банк «Акцент-Банк», який є важливим гравцем на банківському ринку та одним з найбільших українських банків. Банк "А-Банк" є банківською установою, яка надає широкий спектр банківських послуг як фізичним, так і юридичним особам. Він спрямований на обслуговування представників малого та середнього бізнесу, а також корпоративний сегмент ринку. На внутрішньому ринку банківських послуг "А-Банк" відомий як фінансово стабільний та надійний банк, який пропонує високоякісні послуги європейського рівня.

В результаті повномасштабного вторгнення російських військ банківська система опинилася в надзвичайно складних умовах. Внаслідок цього дохідність кредитного портфелю АТ «Акцент-Банк» знизилась. Для підвищення дохідності кредитного портфелю, необхідно розширити асортимент кредитних послуг та проаналізувати поточні процентні ставки для наявних кредитів. Також, для підвищення дохідності, пропонується оптимізувати кредитний портфель шляхом додаткового випуску кредитних карток, що позитивно вплине на дохідність портфелю та ефективність його управління.

Після оптимізації складу кредитного портфелю шляхом випуску додаткових кредитних карток очікується зростання доходу кредитного портфелю, що призведе до підвищення рівня дохідності. Крім того, коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем збільшиться, що свідчить про

поліпшення ефективності управління кредитним портфелем.

Для підвищення ефективності управління кредитним портфелем банку, керівництву необхідно прийняти відповідні заходи для зміни структури кредитного портфеля з метою забезпечення вчасного погашення позик і підвищення результативності кредитних операцій. Одним з ефективних методів є впровадження організаційної структури кредитного процесу з чітким розподілом функцій між співробітниками банку та обліком між відповідними підрозділами. Це значно покращить систему внутрішнього контролю над ризиками та дозволить знизити їх рівень. Додатково, для виявлення нових можливостей для збільшення кредитування або потенційних проблем, банку необхідно якісно оцінювати свою ринкову позицію.

Запропоновано модель покращення оцінки якості кредитного портфелю, яка включає комплекс методів, що можуть використовуватися як окремо, так і в поєднанні для зменшення кредитного ризику та забезпечення фінансової стійкості банку. Однією з запропонованих ідей є підвищення рівня резервування на випадок несплати кредитів, що дозволить зменшити вплив неплатоспроможності клієнтів на фінансові показники банку.

Також запропоновано рекомендації для методів оцінки якості кредитного портфелю, які включають в себе використання аналітичних інструментів, диверсифікацію кредитного портфеля, системи резервування та моніторингу. Ці рекомендації спрямовані на покращення оцінювання кредитного портфелю та зменшення ризиків для банку. Важливо зазначити, що ефективність кожного з цих елементів впливає на загальну результативність кредитної діяльності банку і створює ефект синергії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева К.К. Аналіз кредитного портфеля комерційного банку.
URL: <http://inmad.vntu.edu.ua/portal/static/7831631C-F5E2-4871-82754283C058474A.pdf>
2. Банківська енциклопедія. за ред. доктора екон. наук, проф. А. М. Мороза. К.: Ельтон, 2003. 328 с.
3. Банківські операції: підручник. 2-ге вид., допов. і перероб. Мороз А. М. та ін. К.: КНЕУ, 2012. 476 с.
4. Белікова Т. В., Пушкіна М. С. Методи аналізу якості кредитного портфеля банку. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. №4 (1). С. 35-40.
5. Бровко Л. І. Аналіз кредитного портфеля комерційних банків України в сучасних умовах. *Економіка та держава*. 2018. № 11. С. 85-89. URL: <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/1449>
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2013. 1440 с.
7. Вербовенко І. В., Жарікова О. Б. Управління кредитним портфелем банку. *Страховий ринок України: виклики в період дії воєнного стану та перспективи подальшого розвитку*. матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 17 листоп. 2022. С. 13-16.
8. Владика Ю. П., Охріменко В. В. Особливості формування кредитного портфеля комерційного банку. *Finance: Theory And Practice*: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 2021. С. 181-182. Моніторинг кредитного портфелю банку. URL: <https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib>
9. Волкова В. В., Власенко О. С. Підвищення якості кредитного портфеля як чинник мінімізації кредитного ризику банку. *Економіка і організація управління: Збірник Наукових Праць*. 2021. №2(42). С. 76-85.
10. Волосович С.В. Віртуальна валюта: глобалізаційні виклики і перспективи розвитку. *Економіка України*. 2016. № 4. С. 68–78.

11. Дем'яненко І. В., Бандура Ю. В. Роль НБУ в формуванні кредитного портфеля комерційного банку. *Ефективна економіка*. 2020. №2. С. 1-8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7650>
12. Дзюблюк О. В. Економічний розвиток і банківський сектор в умовах глобальної пандемічної кризи. *Фінанси України*. 2020. № 6. С. 25–55.
13. Єгоричева С. Б. Інноваційна стратегія банків: сутність та класифікація. *Банківська справа*. 2019. № 6. С. 63-72.
14. Житар М.О., Ананьєва Ю.В. Особливості управління фінансовими результатами діяльності банківських установ. *Економічний вісник університету* 2019. № 40. С. 134–140.
15. Зайцева Л. О. Банківська система України: стан, проблеми розвитку. *Бізнес Інформ: економіка, фінанси, грошовий обіг і кредит*. 2020. №1. С. 280-285.
16. Запорожець С. В., Тригуб Ю. П. Управління якістю кредитного портфеля банку в період воєнного стану. *Фінансовий простір*. 2022. №4 (48). С.71-77.
17. Затворницький К. С. Критерії оцінки якості кредитного портфеля банку. *Фінансовий простір*. 2018. №4 (32). С. 99-106.
18. Золота Н. І., Панухник О. В. Методика оцінювання якості кредитного портфелю. *Інновації у глобальній біржовій сфері та банківській діяльності*. 2021. №2. С. 102-104.
19. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затв. постановою Правління НБУ від 24.10.2011 р. № 373. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
20. Консолідована проміжна фінансова звітність за дев'ять місяців, що закінчилися 30.09.2023. Приватбанк – офіційний сайт. URL: https://static.privatbank.ua/files/PB_ConsUkr_30.09.2023.pdf
21. Консолідована проміжна фінансова звітність за дев'ять місяців, що закінчилися 30.09.2023. ОТП банк – офіційний сайт. URL: <https://www.otpbank.com.ua/upload/medialibrary/5c5/98obh6s4lbiy2nmh94jgo0ekos>

[jk2zlh/3Q_UKR-OTP_SA_FY23fsu_wcol_sign.pdf](#)

22. Крамаренко Г. О., Сдобнікова К. Є. Управління кредитними ризиками в системі банківського менеджменту. *Ефективна економіка*. Дніпропетровський аграрний університет. URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=81>

23. Кредит готівкою. ОПТ банк – офіційний сайт. URL: <https://www.otpbank.com.ua/privateclients/crediting/cash-loan/>

24. Кредит готівкою. Приватбанк – офіційний сайт. URL: <https://privatbank.ua/kredity/cash-loan>

25. Кривич Я. М. Інноваційний потенціал банку як фактор вибору стратегії подальшого розвитку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. Збірник наукових праць. 2011. Випуск 1 (10). С. 86-90.

26. Крючко Л. С., Сидоренко А. В. Управління кредитним портфелем комерційного банку. *Економіка і суспільство*. 2017. №13. С. 1139-1142.

27. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу. URL: https://pidru4niki.com/1584072015160/ekonomika/teoriya_ekonomichnogo_analizu

28. Лінтур І. В., Ковач С. С. Напрями дослідження ризиковості кредитних операцій в банківському бізнесі. *Економіка і суспільство*. 2021 №25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-16>

29. Матеріали інтернет-порталу PaySpace Magazine. Кредитний скоринг: як фінансові установи визначають, чи можна нам дати у борг. URL: <https://psm7.com/uk/analytics/chernovik-6.html>

30. Матеріали інформаційного сайту Букліб. Формування резерву на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банку. URL: <https://buklib.net/books/32666/>

31. Матлага Л. О. Іноземний капітал та його вплив на розвиток банківської системи України. *Наука й економіка*. Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. 2013. Випуск 1(29). С. 43-49

32. Мельник О. О. Проблемні кредити: аналіз якості кредитного портфеля банків України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 1

(63). С. 200-211.

33. Метод Монте-Карло. Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Метод_Монте-Карло

34. Миськів Г. В. Розвиток банківської системи України в сучасних умовах. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2019. Вип.19.8. С. 203-204.

35. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: <https://minfin.com.ua/>

36. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/>

37. Офіційний сайт АТ «А-Банк». URL: <https://a-bank.com.ua/>

38. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.

39. Офіційний сайт Національного рейтингового агентства «РЮРІК». URL: <http://rurik.com.ua>.

40. Павленко Р. В. Факторний аналіз прибутковості діяльності банку як детальна оцінка її результативності. *Проблеми науки*. 2021. № 8. С. 33-42

41. Пересадько Г. О., Ніколаєва К. О. Інноваційні стратегії банку. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. № 1. С. 169-173. URL: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua>

42. Петрушко Я.Р. Кредитна діяльність банку та основні етапи її організації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. №20. С. 166170. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_2_2018ua/37.pdf

43. Показники банківської діяльності. Асоціація українських банків. URL: http://aub.org.ua/index.php?option=com_arhive_docs=136&menu=104&Itemid=112.

44. Постанова правління Національного Банку України «Про затвердження Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків». – Офіційний сайт Верховної Ради України. 2023. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00#Text>;

45. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07 грудня 2000 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>.

46. Про схвалення методичних рекомендацій щодо організації корпоративного управління в банках України: Рішення Правління Національного банку України від 03.12.2018 р. № 814-рш. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr814500-18#Text>

47. Проміжна скорочена фінансова звітність за 9 місяців 2023 року. ПУМБ – офіційний сайт. URL: <https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/pdf>

48. Прошуття О. А., Полтініна О. П. Узагальнення методів оцінки кредитного портфеля банку. *Фінанси очима студентів*: матеріали студ. наук.практ. конф., м. Харків, 23 травня 2017. С. 147-148

49. Пустовгар С. А., Коваленко Д. М. Управління ризиками кредитного портфелю банку на основі аналізу альтернатив їх мінімізації. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства*. № 202 «Економічні науки». 2019. С. 55-65. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/5745/1/8.pdf>

50. Скоринг. Дія – офіційний державний портал. URL: <https://business.diia.gov.ua/en/handbook/big-data/skorung>

51. Стратегія розвитку АТ «А-банк». URL: https://a-bank.com.ua/static/bank_strategy_ua.pdf

52. Табенська Ю. В. Аналіз та оцінка якості кредитного портфелю банку. *Молодий вчений*. №8 (60). С. 397-399.

53. Тріль А. М., Музичка О. М. Методичні підходи до оцінювання якості банківських кредитів. *Тенденції та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України в умовах глобальних викликів та загроз*: матеріали ІІІ наук.практ. конф., м. Львів. 22 травня 2018. С. 60-62

54. Цільовий споживчий кредит. ПУМБ – офіційний сайт. URL: https://www.pumb.ua/credit/loan_products

55. Ческідова І. О, Бурковська А. В. Економічні нормативи як

інструмент банківського регулювання та нагляду. *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації*. матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 13 травня 2022. С. 52-56.

56. Шуліка Б. В., Чуб П. М. Вплив COVID-19 на банківський сектор економіки України. *Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в цифровій економіці*: матеріали міжнар. наук.-практ. інтерн. конф., м. Київ, 23 березня 2020. С. 289-292

57. Щербатих Д. В. Сучасні методи стрес-тестування банківської системи України. *Економіка і суспільство*. 2018. №19. С. 1210-1218

58. Юлія Бугель. Поняття кредитного портфеля комерційного банку та необхідність ефективного управління ним. 2021. URL:Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18971/1/%D0%91%D1%83%D0%B3%D0%B5%D0%BB%D1%8C%20%D0%AE..pdf>;

59. Як працює банківський скоринг. Finance.ua – незалежний український фінансовий портал. URL: <https://finance.ua/>

Додатки